

TÆNK

FORBRUGERRÅDETS MEDLEMSBLAD
107 | AUGUST | 2010

SNYDE- PÆRE

Glødepærens
afløser sparer
for lidt og lyser
for skidt

Vaskemiddel

Få rent tøj, selv om
du vasker på 15 grader

Bag om maden

Industrien giver sikker,
men kedelig mad

Datatilsynet

30 ansatte til at tjekke
tusindvis af registre

Tænk udgives af Forbrugerrådet, Danmarks uafhængige forbrugerorganisation. Vores vision er at skabe forandring til gavn for forbrugerne. Tænk udkommer 11 gange i 2010. Tænk optager ikke annoncer.

MEDLEMSKAB

www.taenk.dk/shop eller e-mail: abn@fbr.dk eller ring 7741 7777 mandag-fredag kl. 9-12 og tal med Karen Strandesen, Charlotte B. Andersen eller Louise von Magius. Husk at melde flytning eller andre ændringer samme sted. Som medlem har du et personligt login til www.taenk.dk

PRISER

- Bladmedlemskab med 10 numre af Tænk: 475 kr.
- Webmedlemskab i et år: 320 kr.
- Erhvervsabonnement med 10 numre af Tænk: 593,75 kr. inkl. moms.

MEDLEMSSERVICE

7741 7740 onsdag-fredag kl. 9-12

Alt materiale i bladet Tænk og på taenk.dk er ophavsretligt beskyttet. Medlemsaftalen giver alene medlemmet ret til at hente informationer til eget brug. Herved forstås, at medlemmet som led i brugen af Tænk og taenk.dk kan udskrive (printe) og/eller overføre (downloade) materiale. Overført (downloadet) materiale skal slettes efter anvendelsen og må ikke lægges ind i informationsgenfindingsystemer. Redaktionel gengivelse af artikler og skemaer samt enhver kommerciel brug af oplysninger i Tænk og fra taenk.dk må kun finde sted med udtrykkelig tilladelse fra Tænk.

Ansv. chefredaktør: Lis Hornø
Markedsføring: Claus Brøgger,
7741 7752, cb@fbr.dk

Forside: Thomas Tolstrup
Testmænd: Rasmus Buhl
Repro: Highlight A/S
Tryk: Color Print A/S
Papir: Reprint fra Dalum, DK
Næste nummer af Tænk:
10. september 2010

ISSN 1604-6307

Husk hvordan det gik med øllet

Den korte status over markedet for mad i Danmark lyder: Vi har en høj fødevarerisikrohed. Vi har suverænt de højeste fødevarerpriser i hele EU, det viser en undersøgelse fra EU's statistiske kontor i juni. Og så er produkterne standardiseret i en grad, så mælk, rugbrød, svinekød og kylling smager ens året rundt fra Gedser til Skagen. Nogle få giganter deles om markedet, og især supermarkeds-kæderne bestemmer, hvad vi spiser. Mangfoldigheden i vores madkultur er nødlidende.

Hvem kan ændre den misere?

Detailgiganter som Coop og Dansk Supermarked kan især, men hvorfor skulle de? Det nuværende system giver dem maksimal fortjeneste. En talsmand for Coop sender da også ansvaret videre til forbrugerne: Hvis I vil have nicheprodukter på hylderne, må I købe dem, men det gør I ikke! Det kræver en usædvanligt høj etik – eller et pres udefra – hvis giganterne skal fremme den ekstraordinære smagsoplevelse på en måde, der batter.

Staten kan først og fremmest sikre, at konkurrencen fungerer. Med EU-rekord i fødevarerpriser kan man få den tanke, at Konkurrencestyrelsen bør gøre mere. Staten kan føre en erhvervs politik, der fremmer nicheproduktion, og styrke undervisningen i hjemkundskab.

Vi forbrugere kan gøre noget, hvis vi er smarte.

Når jeg køber en madvare, er en masse hensyn i spil. Butikken med det ønskede sortiment skal være praktisk tilgængelig. Varens kvalitet og prisen skal være okay, det samme gælder friskhed og hygiejne. Hensynet til dyrevelfærd, miljø og sommetider klima får også en tanke. Og et eller andet sted i valgprocessen indgår – måske – drømmen om den særlige smagsoplevelse og ønsket om at trække madkulturen i en bestemt retning.

Hvis min handling skal flytte noget, skal den koordineres med din og mange andres, det kan virke lidt håbløst. Men tænk så på, hvordan foreningen Danske Ølentusiaster, der opstod i 1998, har ændret vores ølmarked for altid. Med de sociale medier, der siden er kommet, er det en smal sag at danne Danske Baconentusiaster, De Vandfrie Kyllinger eller Mælkens Befrielsesfront. Var det noget for dig?

Lis Hornø
Chefredaktør
lh@fbr.dk

Redaktør
Tage Majland
tam@fbr.dk

Journalist
Erik Valeur
ev@fbr.dk

Journalist
Marianne
Søndergaard
mas@fbr.dk

Journalist
Thomas Lemke
tl@fbr.dk

Journalist
Louise Skott
Gadeberg
lsg@fbr.dk

Journalistpraktikant
Anne-Helene
Merkelsen
ahm@fbr.dk

Journalistpraktikant
Kerstin Bruun-Hansen
kbh@fbr.dk

Webchef
Anne-Katrine
Nørholm
akn@fbr.dk

Journalist
Annelene Højvang
Larsen
ahl@fbr.dk

Webudvikler
Christian Heiberg
chh@fbr.dk

SIDE 6

SIDE 44

SIDE 11

TEST

6 Sparepærer

Uanset typen er der ulemper ved alle de nye lyskilder, og en del af dem er virkelig ringe.

21 Tænks Mærkebank: Fladskærme

De flade fjernsyn holder længe, lyder forbrugernes erfaringer.

22 Støvsugere

Du skal ikke forvente for meget af en støvsuger til under 1.200 kroner eller af en håndholdt.

34 Tørretumblere

De nye A-mærkede modeller er dyre, men bruger det halve i strøm.

36 Bleer

Pasformen er afgørende for resultatet i testen, for alle bleer suger, som de skal.

44 Vaskemiddel

Med et koldt vandsvaskemiddel kan du skrue helt ned på 15 grader, når du vasker tøj.

ARTIKLER

11 Den stilfærdige vagthund

Datatilsynets 30 ansatte skal holde øje med et utal af registre og 400.000 overvågningskameraer.

18 Internettet slipper dig aldrig

Når billeder og dokumenter slipper ud, kan de være umulige at kontrollere.

26 Bag om maden

I første del af Tænks tema ser vi på udviklingen fra små enheder til standardiseret fødevarerindustri.

FASTE SIDER

4 Kort nyt

Forsikring af koncertbilletter, imprægnering af tøj og sko, mobiltale i udlandet.

42 Kort nyt

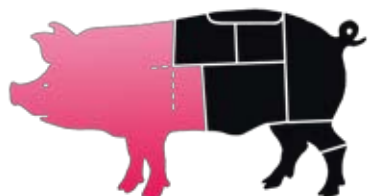
Farlig hårfarvning, blod i mobilen, kommuner har ikke styr på it-skrot, øko-spisemærke.

48 Læserne skriver

Om telefonsælgere, prisoverslag, reparation, p-bøder, fladskærms-typer og bankkrak.

51 Medlemsside

Formand Camilla Hersom fortæller om de seneste års aktiviteter og nye planer.

"Den klart positive forbrugereffekt af udviklingen er, at vi har fået nogle enormt rationelle virksomheder, som kan producere vores fødevarer billigt, effektivt og sikkert."

Henning Otte Hansen, seniorrådgiver ved Fødevarerøkonomisk Institut, side 30.

Webudvikler
Achton Netherclift
an@fbr.dk

Webudvikler
Henriette Christensen
hc@fbr.dk

Testchef
Rasmus Partsch
rp@fbr.dk

Testmedarbejder
Gitte Sørensen
gs@fbr.dk

Testmedarbejder
Stine Müller
sm@fbr.dk

Testmedarbejder
Mariane Andersen
maa@fbr.dk

Testmedarbejder
Jakob Sindballe
jsi@fbr.dk

Produktion
Bjarne Østergaard
Petersen
bop@fbr.dk

Art director
Geira Bjørn Olsen
og Julie Frölich
gbo@fbr.dk

1,7

FOTO ANDREAS MIKKEL

er antallet af hjemmeboende børn i familien i de husstande, som læser Tænk enten som blad eller på nettet. Omkring hver tredje Tænk-læser har børn, som stadig bor hjemme.

GENMÆLE

Genmæle fra Natur-Drogeriet A/S

I Tænk, marts 2010, side 7 skrev Tænk, at Natur-Drogeriet har fået en bøde på 15.000 kroner for uspecifikke anprisninger af Borago Hjulkroneolie på firmaets hjemmeside. Det er ikke korrekt.

Pressenævnet har bestemt, at Natur-Drogeriet er berettiget til at få bragt ovennævnte meddelse. Nævnet har videre udtalt kritik af Tænk for ikke at kontrollere oplysningen tilstrækkeligt inden offentliggørelsen. Hele kendelsen fra nævnet kan læses på nævnets hjemmeside: www.pressenaevnet.dk

RETTELSE

Flere solcremer med Svanen

I testen af solcremer glemte vi i skemaet over resultaterne at oplyse, at yderligere to af solcremerne er svanemærkede: Avivir Aloe Vera Sunsafe SPF30 samt Green Kids Solcreme SPF30. Vi beklager fejlen.

NYE BEVISER MOD IMPRÆGNERING

KEMI Beskytter du tøj og sko mod regn, kan det påvirke din sundhed. Den seneste mistanke mod de fluorerede imprægningsstoffer drejer sig om, at de kan medvirke til, at børn udvikler ADHD, og kan påvirke vigtige hormoner i kroppen.

Fluorstofferne bruges vidt og bredt på grund af deres evne til at sky både vand, fedt og snavs. De anvendes blandt andet som imprægningsmidler til tekstiler såsom sports- og fritidstøj, slip-let-belægninger og fedtafvisende mad- og bagepapir.

Hvis du vil undgå så mange af stofferne som muligt, kan du:

- vælge regntøj og overtøj uden fluorstoffer. Spørg forhandleren, importøren eller producenten.
- undlade at imprægnere, medmindre det er strengt nødvendigt.
- finde et imprægningsmiddel, som er baseret på en blanding af voks og paraffin.
- bruge en svamp, når du imprægnerer, i stedet for spray.
- købe miljømærket madpakke- og bagepapir.

Fluorforbindelserne er også problematiske i miljøet. Køber du slip-let-produkter uden fluorstoffer, undgår du at sprede stofferne i naturen. *ims*

FOTO POLFOTO

Billigere mobil på ferien

TELEFONI Nu er det slut med kæmperegninger, hvis du bruger internet via din mobiltelefon i udlandet. EU har sat et loft, så du maksimalt kan betale 465 kroner for dit dataforbrug. Samtidig er det også blevet billigere at tale og sende sms. Reglerne trådte i kraft den 1. juli 2010. Tidligere har mange forbrugere fået chokregninger på flere tusind kroner efter få minutter på internettet. Det nye loft virker sådan, at du får tilsendt en advarsel med sms, når du når 80 procent af de 465 kroner.

Når du runder de 465 kroner, bliver din adgang til internettet lukket. Du kan dog vælge at genåbne og dermed modtage en større mobilregning. Som udgangspunkt skal du kun regne med at være dækket i EU, men nogle teleselskaber har også valgt at lade loftet gælde rejser uden for EU. Der er ikke noget loft på tale og sms, men begge dele er blevet billigere.

Fra 1. juli er taksten for at ringe hjem til Danmark fra et land i EU cirka 3,62 kroner, og det koster cirka 1,39 kroner at modtage et opkald. Det koster cirka 1 krone at sende en sms, men den er gratis at modtage. Tjek dit mobilselskabs hjemmeside for at se, hvordan du kan beskytte dig selv, og om der er særlige ferietilbud. *msr*

NY MILJØVENLIG BLE

Coop har lanceret en ble i sin Ånglamark-serie. Bleen er både miljømærket med Svanen og har Astma-Allergi Danmarks mærke som garanti for, at den ikke indeholder parfume.

Ånglamark-bleen nåede ikke at komme med i vores omfattende test af 12 bleer, som du kan se på side 36.

FOTO SCANPIX

Hvis du har glædet dig til at skulle til en koncert, men bliver forhindret, kan du forsikre dig mod at tabe penge på billetten.

Billet med sikkerhedsnet

Af Louise Skøtt Gadeberg

FORSIKRING Åh nej, hvad skal jeg gøre, tænker du, imens du læser om Kim Larsens koncert sidst i oktober i Horsens. Du kan næsten ikke bære ikke at være med sammen med vennerne, når gavflaben fyrer soundtracket fra din ungdom af med lige dele charme og rebelskhed. Du *må* bare med til den koncert – men hvem ved, hvordan dit liv ser ud til den tid?

Bare rolig – der er ny hjælp at hente. Hvis du vil betale for den, vel at mærke. Billetlugen.dk tilbyder nu i samarbejde med Europæiske Rejseforsikring sine kunder, at de kan tegne en forsikring på de billetter, de køber via hjemmesiden. Konkret betyder det, at du for en merpris på seks procent af billetprisen kan forsikre dig mod forskellige scenarier, der kan gøre det umuligt eller mindre sjovt at gennemføre det planlagte arrangement.

Og det er ikke så lidt, forsikringen dækker. Død eller akut sygdom hos dig, dine nærmeste eller din ledsager. Skilsmisse, separation eller ophør af samliv. Pludselig afskedigelse fra din arbejdsplads. Brand eller indbrud i dit hjem eller i din virksomhed umiddelbart inden arrangemen-

tets begyndelse. Forsikringen dækker oven i købet, hvis du skulle dumpe en eksamen, og din reeksamen ligger inden for samme 14 dages periode som arrangementet.

Betingelserne for at opfylde kravene for at få erstatning er ikke synderlig store. Men du skal naturligvis kunne bevise, at du og din samlever nu har forskellige folkeregisteradresser, efter at I er gået fra hinanden, at du virkelig er alvorligt syg, eller at du købte billetten og forsikringen, før du gik op og dumpede din eksamen. Derfor kan forsikringsselskabet forlange, at du skaffer en lægeerklæring eller indsender en politirapport, hvis du er blevet syg eller har haft indbrud eller brand.

Men spørgsmålet er, om træerne vokser ind i himlen. Mette Boye, afdelingschef i Forbrugerrådet, råder forbrugerne til at tænke sig om og vurdere, om merprisen er det værd:

”Man skal kraftigt overveje, om det kan betale sig at lave en afbestillingsforsikring – seks procent på hver billet kan løbe op over tid, og udgiften skal sammenholdes med koncertbilletens pris og sandsynligheden for, at koncertarrangøren går fallit, så man ikke får sine penge igen – selv om sidstnævnte ikke sker så ofte.”

Administrerende direktør for Billetlugen, Jeppe Michael Jensen, fortæller, at Billetlugen.dk og Europæiske arbejder på at tilbyde en forsikring mod konkurs hos koncertarrangøren, da forbrugeren ellers typisk mister sine penge, hvis det sker. Og så mener han desuden, at det er op til den enkelte at vurdere, om en forsikring er nødvendig.

”Det er med vores afbestillingsforsikring, som det er med andre forsikringer – det kan betale sig, hvis man får brug for det. Og der skal man jo selv vurdere, om man kan leve med et eventuelt tab. Vores brugerundersøgelser viste, at folk syntes, det var en god idé, så derfor indførte vi det. Og vi synes, det er fair, for der er ingen minimumspris for oprettelse af forsikringen, og forsikringens pris følger billetlens pris.”

Hvis du vil af med en koncertbillet, så kan du prøve at sælge den via Den Blå Avis, www.dba.dk, eller dit netværk på Facebook.

Læs mere om afbestillingsforsikringerne på www.billetlugen.dk/om-os/afbestillingsforsikring

Sparepærer i dårligt lys

Elsparepærer har stadig store mangler i forhold til de nu udfasede glødepærer. De fleste giver et dårligere lys, er lang tid om at nå fuld lysstyrke og klarer sig dårligt udendørs.

TEST Det er blevet langt sværere at være forbruger af elpærer.

Før skulle du kun tage stilling til, hvor kraftigt lys du skulle bruge, og derefter bare købe en 40 eller 60 watts pære. Det er ikke længere nok.

I dag kan det nemlig ikke lade sig gøre at købe en pære, der er energibesparende, billig, har god farvegengivelse, kort optændingstid og kan lyse under lave temperaturer, hvis den skal sidde udenfor.

Forskellige pærer har forskellige fordele, og derfor er det vigtigt, at du vælger med omhu, når du køber en pære, siger direktør i brancheforeningen Dansk Center for Lys, Kenneth Munck.

”Det er blevet mere besværligt at vælge, og forbrugeren skal sætte sig ind i flere ting. Problemet er bare, at den viden, man har brug for, ikke er i supermarkedet – selv om det er der, pærene ofte sælges,” siger Kenneth Munck.

Spar på farverne eller strømmen

Der er dog en tommelfingerregel, som du kan huske på i supermarkedet. De traditionelle hvide sparepærer, de såkaldte CFL-pærer (kompaktlysstofrør), holder ofte meget længere tid og er generelt meget mere strømbesparende end halogenpærer, der også sælges som sparepærer.

Halogenpærer har til gengæld en bedre farvegengivelse, tænder med det samme og fungerer uden problemer i kulde.

Du skal dog også være opmærksom på, hvad de forskellige pærens holdbarhed over tid er.

Farvegengivelsen fra de testede halogensparepærer er stort set lige så god som

fra de traditionelle glødepærer, der efterhånden er svære at finde i de danske supermarkeder. Halogensparepærernes farvegengivelse ligger meget tæt på 100 i det Ra-indeks, der angiver farvegengivelsen på en skala fra 0 til 100. Glødepærer og dagslys har en Ra-værdi på 100.

CLF-sparepærerne ligger typisk omkring 82 i Ra-indeks. Det betyder, at især den dybrøde farve ikke gengives overhovedet.

Pas på kviksølv dampene

Et andet problem med CFL-sparepærerne er indholdet af kviksølv. Læser du Miljøstyrelsens vejledning i, hvordan du skal forholde dig hjemme i stuen, hvis en CFL-sparepære skulle smadre, leder det mere tanker hen på atomaffald end på almindelige forbrugsvarer.

Ifølge Miljøstyrelsen skal du efter at have smadret en sparepære lufte ud under oprydningen og 30 minutter efter. Derefter skal du lufte ekstra ud i 14 dage efter uheldet. Du må hverken feje eller støvsuge den smadrede pære op for ikke at sprede kviksølvet. I stedet skal du skrabe det op med et stykke pap og fjerne rester med tape og en våd klud. Affaldet fra pæren skal du komme i en lufttæt beholder og aflevere på genbrugspladsen.

Direktør i Dansk Center for Lys Kenneth Munck finder vejledningen overdrevent.

”Når jeg smadrer en sparepære, fejer jeg op og lufte ud. Vi har jo haft lysstofrør i 60 år – også med kviksølv – og det er jo gået meget godt. Man accepterer kviksølv, fordi der ikke er energimæssigt bedre alternativer endnu,” siger han.

Projektleder og specialist i belysning

på Center for Energibesparelser (tidligere Elsparefonden) Poul Erik Pedersen giver ham til dels ret.

”Der er 5 mg kviksølv i en CFL-sparepære, og det er meget lavt. Kviksølv mængden i lysstofrør var tidligere meget højere. Miljøstyrelsens opgave er at give gode råd inden for disse områder, ligesom de også råder til grundig udluftning, når man pudser sko. Risikoen kan altid gøres mindre, og med Miljøstyrelsens råd om håndteringen af smadrede sparepærer er man absolut på den sikre side,” siger Poul Erik Pedersen.

Lang ventetid på lyset

Man skulle tro, at det måske er smartest at benytte CFL-pærene udendørs på grund af faren for kviksølvsdampe. Men her sætter problemerne med den lange opstartstid ind, især hvis det er koldt. Langt de fleste CFL-pærer ligger under middel på det punkt. Modellerne, der klarer sig dårligst i testen, lyser selv efter 30 sekunder kun en tredjedel af den lysstrøm, de lover.

Derfor er de ikke smarte, hvis du bruger dem langs havegangen eller i garagen og bliver nødt til at stå og vente, før du får gavn af lyset. En af Tænks læsere forklarer, at hans andelsforening på Amager besluttede sig for at skifte alle glødepærene ud med CFL-pærer i opgangen – med det resultat, at beboerne skulle stå og vente ved hoveddøren eller deres egen dør, før der var lys nok til at bevæge sig sikkert ud på trapperne.

Kun fem af de i alt 25 testede CFL-sparepærer (der alle kan ses på www.taenk.dk) har en god opstartstid i kulde.

Kun en enkelt af de testede sparepærer lever op til de krav, det er rimeligt at stille til dine lyskilder. Desværre svarer Philips Econic kun til en 25 W glødepære, så den ikke kan lyse særlig meget op i mørket.

Ét lille lys i elsparemarkedet

Testvinderen Philips Econic LED er den eneste sparepære baseret på LED-teknologi, og den har slet ikke de nævnte problemer med kviksølv og holdbarhed. Farvegengivelsen på 90,6 i Ra-indeks er bedre end CFL-pærer – men dårligere end halogene. Den bruger meget lidt strøm, tænder inden for tre sekunder og lyser fint i kulde.

Til gengæld lyser den kun med en lysstrøm svarende til en glødepære på 25 watt. Og så er der lige prisen; 249 kroner har vi fundet den til. Antallet af forbrugere, der vil ofre de penge på en 25 watts pære, er nok begrænset. Men vælger du alligevel at gøre det, lover Philips til gengæld, at den lyser uafbrudt i 15.000 timer svarende til 15 års almindeligt hjemmebrug. Om det faktisk er tilfældet, har vi ikke testet. Vi kan blot konstatere, at den lyste fint efter 3000 timer, som testprogrammet er sat til.

Trods testvinderens høje pris og beskedne lysstrøm er den alligevel et lille fyrtårn i et hav af halvdårlige sparepærer. Den er et tegn på, at der kan være et LED-teknologisk gennembrud på vej med en god og billig pære, der holder lang tid og har en farvegengivelse, så du kan være bekendt at bruge den over middagsbordet eller lægge make-up i lyset fra den.

Kviksølvudledningen er mindsket

Det var EU, der besluttede at gennemføre forbuddet mod glødepærer i efteråret 2009 for at nedbringe strømforbruget og dermed udledningen af blandt andet CO2 fra de mange kulfyrede kraftværker.

Men siden CFL-sparepærerne så dagens lys, har kritikpunktet været, at indholdet af kviksølv måske gjorde dem mere miljøfarlige end de gamle, kviksølvfri glødepærer.

Imidlertid udledes der også kviksølv

gennem kulkraftværkernes skorstene under produktionen af strøm. Og når vi går over til sparepærer, reducerer vi udledningen af kviksølv ved strømproduktion langt mere end den mængde af kviksølv, vi udleder, hvis alle smider deres sparepærer i skraldespanden, fortæller Poul Erik Pedersen.

”Hvis så i øvrigt forbrugere bliver bedre til at sende sparepærer på genbrugspladsen, vil mængden af kviksølvudledning til miljøet blive endnu mindre,” siger han.

EU har også besluttet at forbyde alle matte pærer, så kun de mest energibesparende A-mærkede pærer må være matte. Den matte overflade på pærerne dæmper lyset, og ved at forbyde denne overflade tvinger EU forbrugere til at få mere lys for strømmen. Til gengæld er det sværere at få et mere blødt og jævnt lys, ligesom klare pærer kan give blændingsproblemer, mener Kenneth Munck i Dansk Center for Lys. □ >>>

Kan erstatte 75 W glødepære eller mere

Kan erstatte 60 W glødepære

Kan erstatte 40 W glødepære

Kan erstatte 25 W glødepære eller mindre

Kan erstatte 75 W glødepære eller mere	Type	Form	Samlet bedømmelse	Samlet bedømmelse, %	Pris, kr.	Dæmpbar	Strømforbrug ifølge producent, W	Effektivitet som ny, Lumen/W	Opstartstid
1 Philips Tornado ES 20 W Dimmable	CFL	Spiralformet	▲	67	145	Ja	20	67,8	▲
2 Ikea 20 W Stick 3U, ES20L0604	CFL	Stavformet	●	55	39	Nej	20	69,5	●
Kan erstatte 60 W glødepære									
3 Ikea 53 W	Halogen	Pæreformet	▲	70	15	Ja	53	14,7	▲▲
4 Osram Duluxstar Mini Twist 13 W	CFL	Spiralformet	▲	66	50	Nej	13	68,6	●
5 Megaman Liliput Dimmerable 18 W, WL218d	CFL	Stavformet	▲	62	170	Ja	18	55,6	▼
6 Tero Low energy 12 W Spiral	CFL	Spiralformet	●	55	50	Nej	12	71,7	●
Kan erstatte 40 W glødepære									
7 Ikea 42 W	Halogen	Pæreformet	▲	67	15	Ja	42	13,9	▲▲
8 Osram Duluxstar Mini Twist 11 W	CFL	Spiralformet	▲	67	60	Nej	11	64,4	●
9 Frost LIGHT Krystal 42 W	Halogen	Pæreformet	●	51	20	Ja	42	12,4	▲▲
10 X-tra Lavenergipære	CFL	Pæreformet	●	49	25	Nej	9	57,2	▼▼
Kan erstatte 25 W glødepære eller mindre									
11 Philips Econic <small>TÆNK BEDST I TEST</small>	LED	Kugleformet	▲	76	249	Nej	5	56,3	▲▲
12 Philips EcoClassic 50 Dimmable 20 W	Halogen	Pæreformet	▲	67	83	Ja	20	17,7	▲▲
13 Frost LIGHT Krystal 28 W	Halogen	Pæreformet	▼	39	20	Ja	28	10,2	▲▲

* Pæren holdt ikke længe nok til, at det kunne testes.

▲▲ MEGET GOD ▲ GOD ● MIDDEL ▼ UNDER MIDDEL ▼▼ DÅRLIG

TÆNK ANBEFALER

For første gang i vores test af sparepærer opnår en pære vores mærke Bedst i Test. Philips Econic svarer dog kun til en 25 W glødepære.

Osram Duluxstar Mini Twist 11 W og 13 W kan anbefales som erstatning for de fleste af hjemmets glødepærer. Udendørs kan de to almindelige sparepærer stadig ikke leve op til kravene, derimod kan Ikeas 42 W og 53 W halogensparepærer bruges.

Har du brug for mere lys end over spisebordet, kan Philips Tornado ES 20 W Dimmable anbefales.

FAKTA OM TESTEN

Vores laboratorium har testet 37 sparepærer (CFL-pærer, halogenpærer og en LED-pære) med stor fatning (E27), som sælges i supermarkeder, isenkræmmere og byggemarkeder. Vi har undersøgt, om pærerne holder, hvad de lover.

Først har vi målt **ydeevnen**, altså effekt og lysstrøm ved 25°C (lysstrømmen angiver, hvor kraftigt pæren lyser) med nye pærer både umiddelbart efter tænding (opstartstid) og efter en passende opvarmingsperiode (ydeevne). Herefter har vi målt, hvordan lysstrømmen påvirkes af kulde ned til 10 graders frost. Endelig har vi udsat pærerne for en langtidstest.

Vi har målt **farvegengivelsen** (Ra-indeks) og farvetemperaturen i kelvin (K). Farvegengivelsen defineres således: Dagslys ligger på 100 i Ra-indeks, og en glødepære følger tæt efter med 99. CFL-sparepæren er ikke så god til at gengive farver og ligger på 80-85 i Ra-indeks, hvorimod halogenpærerne matcher glødepærens 99 procent.

Farvetemperaturen ligger på cirka 2700 K for en 60 W glødepære. Hvis elsparepæren måles til cirka samme farvetemperatur, vil lyset – i hvert fald i teorien – minde om det varme hvide lys fra en glødepære.

Holdbarheden er testet, svarende til mindst 3000 timers brug for CFL-pærerne og LED-pæren samt op til 2000 timer for halogensparepærerne. Faldet i lysstrøm efter hhv. 2000 og 3000 timer er målt for at vurdere, hvilken glødepære-styrke sparepæren i praksis kan erstatte. Vi har også afprøvet, hvor mange gange pæren kan tåle at blive tændt og slukket. Denne funktion testede vi op til 20.000 gange. Alle test er gennemført med minimum tre eksemplarer af hver model.

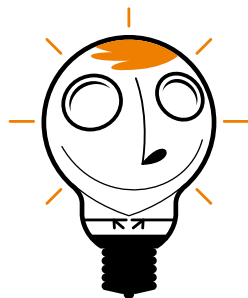
Endelig har vi tjekket pærerens **sikkerhed** i henhold til den europæiske sikkerhedsstandard EN 60968; 6.

Samlet bedømmelse vægtes således: Holdbarhed 35%, ydeevne ny pære ved 25°C 27,5%, opstartstid 20%, ydeevne ved lav temperatur (-10°C og +5°C) 5%, farvegengivelse 5%, info på produkt: 7,5%.

Testen er udført i samarbejde med andre forbrugerblade i International Consumer Research & Testing, ICRT.

Se testresultater for 37 sparepærer og læs om fordele og ulemper ved de forskellige typer på www.taenk.dk/test/sparepaerer

	Ydeevne ved -10°C	Farvegengivelse (Ra-indeks), %	Farvetemperatur, K	Fald i lysstrøm efter 2000 timer for halogen, %	Fald i lysstrøm efter 3000 timer for CFL og LED, %	Holdbarhed i snit for fem pærer, timer
▼	81,9	2685	-	11,2	2708	
▼▼	82,4	2775	-	13,1	3000	
▲▲	98,7	2885	10,9	-	1974	
▼▼	83,1	2486	-	5,4	3000	
▼▼	83,5	2709	-	6,1	3000	
▼	82,1	2811	-	10,3	3000	
▲▲	99,1	2744	6,3	-	1804	
▼▼	83,2	2495	-	3,6	3000	
▲▲	99,6	2729	32,0	-	1381	
▼▼	82,8	2874	-	13,6	3000	
-						
▲▲	90,6	2760	-	6,6	3000	
▲▲	99,4	2792	10,3	-	1333	
▲▲	99,6	2648	*	-	247	

Sparepærer i danske hjem

Ifølge en undersøgelse fra Center for Energibesparelser fra marts 2010 har 40 procent af danskerne skiftet næsten alle glødepærer ud med sparepærer. 47 procent er tilfredse med farvegengivelsen fra sparepærerne, mens 50 procent synes, at prisen er for høj.

Halogenpærer er snyde-sparepærer

Drop halogenpærer, hvis du vil spare strøm. Flere af dem trækker lige så meget på elregningen som de gamle glødepærer.

De halogenpærer, der er på markedet i dag, fungerer ikke som sparepærer.

Ni af de 11 halogenpærer, Tænk har testet, lyser kun 10,2-14,7 lumen pr. watt – altså den mængde lys, du får for din strøm. Det er lige så lidt som en almindelig glødepære, der ligger på 10-12 lumen pr. watt.

Philips EcoClassic 50 Dimmable 20 W er oppe på 17,7 lumen pr. watt, og 30-watt-varianten leverer 18,9, fordi pærerne har indbygget transformere. De lover henholdsvis 40 W og 60 W, men reelt ligger de en kategori under – og effektiviteten er stadig langt under CFL-pærer.

Projektleder og specialist i belysning på Center for Energibesparelser Poul Erik Pedersen er overrasket over de testede halogensparepærers dårlige resultater.

”De nye energiforbedrede halogenpærer burde spare 30 procent energi i forhold til glødepærerne, men det gør tilsyneladende kun ét af jeres testede produkter, og det er for dårligt. Halogener er ligesom en glødepære, men de er tilsat luftarten halogen i glaskolben omkring glødetråden,” siger Poul Erik Pedersen.

Hold dig fra Krystal

Især mærket Frost Light Krystal i Tænks 25-watt-kategori er helt nede og skrabe bunden med sølle 10,2 lumen pr. watt. Det var måske til at leve med, hvis pæren fra Netto holdt så lang tid, som teknologien tillader for halogenpærer, nemlig omkring 2000 timer – dobbelt så længe som en glødepære. Men også på dette punkt fejler

pæren med en gennemsnitlig levetid på 247 timer – 10 procent af det mulige antal timer.

Dermed kan Krystal-pærerne næppe siges at være sparepærer. Hvis der fandtes en kategori for overforbrugspærer, ville de snarere høre til her.

I det hele taget har ingen af halogenerne en levetid på op til 2000 timer. Tre af de 11 ligger nede omkring 1300 timer, mens de to bedste holder omkring 1970 timer.

”Det er ikke tilfredsstillende,” siger Poul Erik Pedersen.

Samtidig mister halogenerne en stor del af deres lysstyrke i den tid, de lever. Her springer det andet af produkterne fra Frost Light Krystal i øjnene, denne gang fra

Tænks 40-watt-kategori. Pæren mister hele 32 procent af sin lysstyrke i løbet af sin korte levetid.

IKEA 42 W udmærker sig ved kun at tabe 6,4 procent af sin lysstyrke i løbet af sine 1804 timers levetid.

Gode til at gengive farver

Halogenpærer er altså ikke meget værd som sparepærer. Tilbage står deres evne til farvegengivelse. Fordelen ved halogenpærerne er, at de ligger meget højt i Ra-indeks og dermed giver en langt bedre farvegengivelse end CFL-pærer. Og så klarer de sig godt udendørs. □

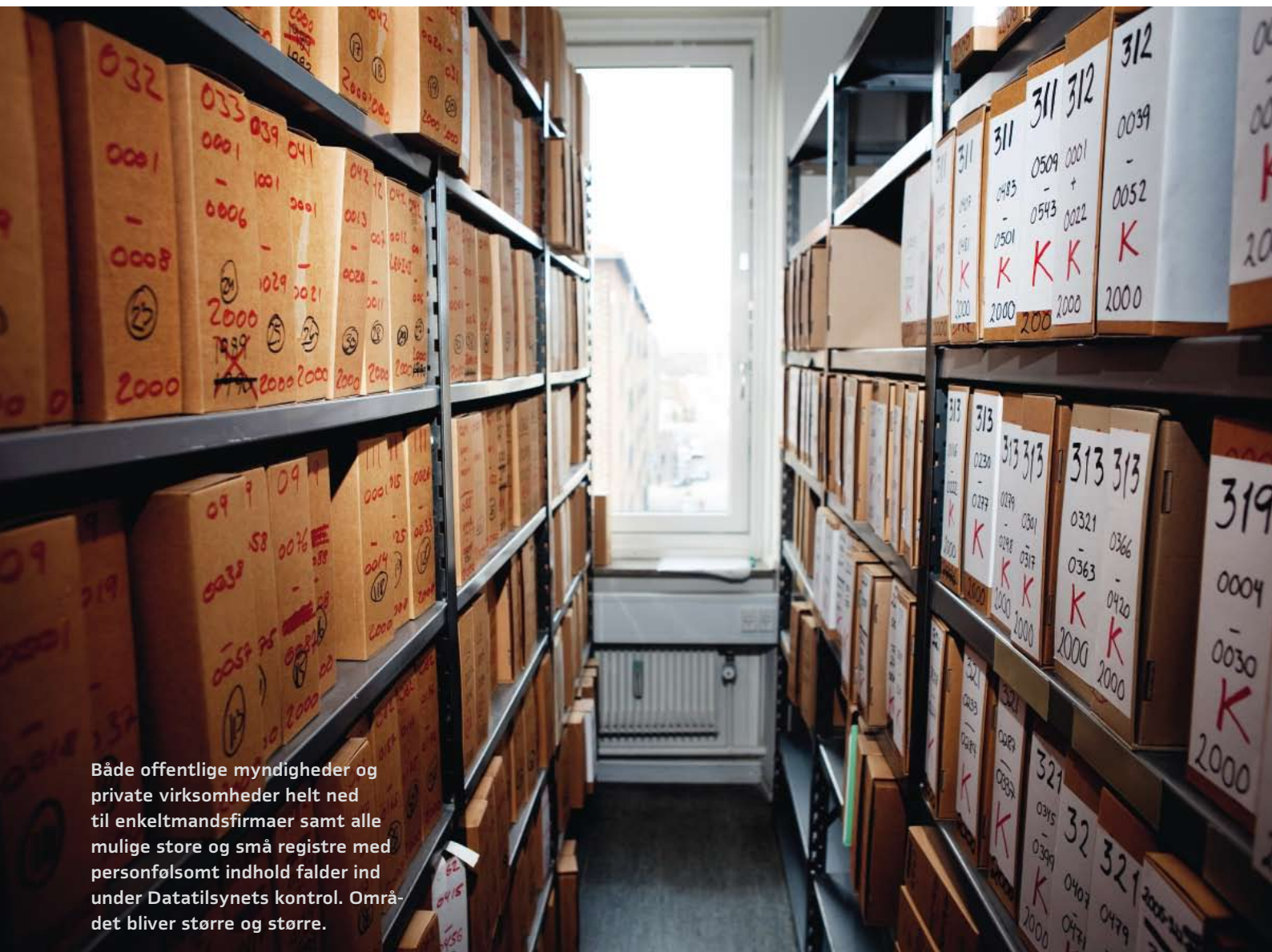

Tænk, før du handler sparepærer

Gå et trin op i watt. Har du brug for en sparepære, der afgiver samme mængde lys som en 60 watts glødepære, skal du købe en sparepære, hvor producenten på pakken angiver, at den kan lyse svarende til 75 watt. Mange af de testede pærer holder nemlig ikke deres lysstyrke over den tid, producenterne lover. Især er halogenerne slemme. De taber op til en tredjedel af deres lysstyrke i løbet af den lovede levetid.

CFL-pærer holder længere tid og er generelt meget mere strømbesparende end halogenpærer. Halogenpærer har til gengæld et meget bedre lys, tænder med det samme og fungerer uden problemer i kulde. Du skal dog også være opmærksom på, hvad de respektive pærers holdbarhed over tid er.

Farvegengivelsen må ikke forveksles med pærens farvetemperatur. Farvetemperaturen afgør, om lyset opleves som koldt eller varmt, og den angives i Kelvin. Dette er som regel angivet uden på pakken. Den gamle glødepære lå på 2700 K uanset watt, og bliver den højere, vil lyset typisk opleves som mere koldt eller hårdt. Bliver farvetemperaturen lavere, vil lyset opleves som mere blødt og varmt.

Både offentlige myndigheder og private virksomheder helt ned til enkeltmandsfirmaer samt alle mulige store og små registre med personfølsomt indhold falder ind under Datatilsynets kontrol. Området bliver større og større.

DEN STILFÆRDIGE VAGTHUND

I Borgergade i det indre København ligger Datatilsynet. Her har en lille hårdtarbejdende skare – på kun 30 medarbejdere – en meget stor opgave: De skal overvåge overvågerne.

Helt passende har Datatilsynet hovedkvarter i Borgergade, eftersom det udgør borgernes sidste værn mod det elektroniserede samfunds stadigt stigende muligheder for registrering, overvågning og kortlægning af danskernes færden og privatliv til mindste detalje.

Ved gadedøren bekendtgør et blankpudset messingskilt, at denne opgang også huser Cyperns ambassade – *Embassy of the Republic of Cyprus 1st Floor* – og man skal lige lede lidt for at finde dørtelefonen til tilsynet. Efter en kort tur opad går elevatoren i stå lidt oven for cyprioterne, ved 3. sal.

”Ta’ det roligt, det sker tit,” smiler en ung kvindelig elevatorpassager, trækker på skuldrene og tager trappen videre. Det er absolut en ældre ejendom. Helt oppe på næstøverste repos mødes den besøgende af en aflåst dør og en gammeldags dørklokke. Her er ingen søgende kameraøjne eller nogen anden form for højteknologisk velkomst.

Man skulle måske tro, at overvågningssamfundets vigtigste – og eneste – offentlige kontrolinstans havde fået tildelt et passende respektindgydende hovedkvarter i mere pompøse omgivelser som for eksempel på Havnefronten – men i stedet er vogterne af alle uønskede orwellske strømninger i det nye it- og netværkssamfund klemte inde under en tagryg lige over for Marmorkirken – som til >

OVERVÅGNING

Sagsbehandlingen dækker netbanker, beskyttelse af biblioteksoplysninger, guldsmedes overvågningsvideoer på nettet og meget mere.

Datatilsynets område er hele tiden under udvidelse med nye lovforslag og nye bekendtgørelser, nye registre, databaser og internetområder med personfølsomme oplysninger og nye, højtudviklede informationsteknologier.

gengæld ligger smuk i sommersolskinnet og ligner noget fra en fjern fortid.

”Ja, vi er virkelig glade for udsigten,” siger direktøren for tilsynet, Janni Christoffersen, der har et stort lyst kontor med direkte udsyn til kuplen.

Selv om kontormiljøerne på begge sider af de lange korridorer godt kan få én til at tænke på en offentlig forvaltning – der arbejdes tætpakket, lavmælt og koncentreret bag telefoner og skærme – viser dagligdagen og alle statistikker, at der åndeligt talt er sved på panden. Tilsynet har i alt 30 ansatte inklusive jurister, it-folk, konsulenter og studenter, som skal overvåge et område så vidtstrakt, at det vel nærmest svarer til at lade en af turistbådene i den nærliggende Havnerundfart forsøge at rense farvandet ud for Somalia for pirater.

Fejl, fadæser og forbrydelser

”Vi har både tilsyn med offentlige myndigheder og private virksomheder – og vi snakker om alt fra den største koncern til den alternative zoneterapeut, der driver behandling hjemmefra. Selv om vi i al væsentlighed laver det samme som for ti år siden, er vores område blevet større og større, og mere og mere bliver elektronisk,” lyder det fra Janni Christoffersen, der i løbet af en hektisk arbejdsdag medgiver, at man da ”sagens kunne bruge nogle flere folk” – hvilket må være sommerens underdrivelse i Borgergade, hvor man ellers overlader den slags betragtninger og beslutninger til politikerne.

”Det er deres bord.”

Flere og flere områder af samfundslivet falder ind under Persondataloven, som er Borgergade-folkenes støt voksende arbejdsfelt: kommuner, regioner, forretninger, finansinstitutioner, universiteter, styrelser, ministerier, teletjenester, biblioteker, forskningsmiljøer og dertil hele internettet.

For slet ikke at tale om sociale netværk som Facebook og Google, internetdating, sædbanker, kreditoplysningsbureauer og meget, meget mere.

Alle steder kan have brug for Datatilsynets hjælp – eller kontrol – og alle steder kan man begå fejl, som så helst skulle opdages af det tilsyn, der er borgernes værn mod overgreb på overvågningsområdet.

”Lige i disse dage har vi travlt med at godkende forskere, der for eksempel skal have adgang til medicinske registre. De skal have tilladelse fra os,” siger direktøren og haster op ad trappen mellem to etager til et nyt møde.

Alle vil overvåge mere

Oven i de velvoksne sagsbunker – som udgør de daglige og ugentlige rutiner – opstår der flere gange om måneden uforudsete sager, som også debatteres i medierne:

Den nye lov, der tillader boligorganisationer og idrætsklubber at sætte tv-kameraer op, så de kan overvåge borgernes almindelige færdsel i store områder, kreditoplysnings-giganten Experians anmodning om at overvåge alle danskeres økonomiske forhold – og de amerikanske myndigheders pres for at få adgang til det danske kriminalregister med dna-profiler og fingeraftryk.

Der er klager fra ansatte i kasinoer og fitness-centre over et voksende antal overvågningskameraer, der er en henvendelse fra en dansk speditør, som uretmæssigt er blevet hængt ud som dårlig betaler – og der er den gamle forlystelseshave Tivolis eksperiment med at indføre ansigtsscanning af gæsterne for at forhindre entrésnyd – for blot at nævne nogle få akutte sager fra et kort tidsrum.

Inde på jurist Martin Madsens beskedne kontor kimer telefonen kontinuerligt, og i head-settet rådgiver han chefen for stor koncern, der skal overflytte personfølsomme data fra ét land til et andet.

På to år er antallet af klagesager og forespørgsler næsten for-

Sagsmapperne bugner. Datatilsynet modtager blandt andet mange henvendelser og klager fra forbrugere, der er blevet registreret som dårlige betalere hos RKI.

doblet. De omhandler alt fra borgere, der ikke kan få slettet en profil på et socialt netværk på internettet til socialrådgivere, der vil vide, om de må sende et varmeregnskab videre til kolleger i nabokommunen.

Nogle gange om ugen vover en forurettet borger sig personligt op i elevatoren i Borgergade for at aflevere en klage over eksempelvis uretmæssig registrering som dårlig betaler eller måske et spionerende tv-kamera i et offentligt omklædningsrum.

Antallet af telefoniske henvendelser nåede i 2009 rekordtallet 18.000, i gennemsnit omkring 50 opkald dagligt.

Stille aktion

I et mødelokale på 4. sal samles ti af tilsynets medarbejdere for at forberede et såkaldt inspektions-raid mod det københavnske storcenter Field's.

Centret skal gennemtrawles for overtrædelser af Persondatalovens regler om tv-overvågning: At butikkerne ikke filmer afklædte kunder i prøverummene – at de passer på optagelserne og husker at slette dem igen – og at de ikke giver dem videre til andre.

Ordet 'raid' skal dog tages med et stort forbehold for den dramatiske klang – viser det sig – for Datatilsynet stormer ikke butikker fuldstændigt uvarslet, nærmest tværtimod. Man har advaret

butikkerne i Field's i god tid for i forvejen for at være helt sikre på, at de relevante dataansvarlige personer er til stede.

Datatilsynet har simpelthen ikke ressourcer til at 'løbe forgæves' på sine inspektioner og ikke træffe 'nogen hjemme', derfor foregår det sådan.

Således laver tilsynet ganske få, men velforberedte inspektioner rundt om i landet – sidste år blev det til besøg 83 steder – blandt andet i banker, kommunale forvaltninger og butikcentre.

"Vi ville meget gerne kunne lave mange flere af den slags inspektioner," siger kontorchef Lena Andersen med tydelig fortrydelse.

De færreste lovbrudere har grund til at frygte afsløring af Datatilsynet, hvis de laver uberettiget registrering eller ulovligt tv-overvåger deres medborgere.

Den slags opdages stort set kun, når der kommer en direkte henvendelse, fordi borgere tilfældigt har opdaget ulovligheden.

Uskyldig kunde kom i tv

Her ved mødebordet er gennemsnitsalderen iøjnefaldende lav – et stykke under de 30 – for mange nyuddannede, uerfarne jurister begynder karrieren i Datatilsynet, fordi tilsynet er knyttet til Justitsministeriet, og for mange unge jurister er det allerførste skridt på karrierevejen. De er der typisk kun to til tre år, hvorefter en ny 'grøn rekrut' skal sluses ind.

Ved den kommende aktion mod Field's arbejder de unge sammen med en ældre, mere erfaren medarbejder, så man på selve inspektionsdagen færdes to og to. Gammel og ung.

"Husk at tjekke synkroniseringen i dankortautomaterne og de kameraer, der >

Antallet af telefoniske henvendelser nåede i 2009 rekordtallet 18.000.

De sociale netværk er et område, der får sagsmapperne til at vokse – over to millioner danskere er på Facebook, og der opstår hele tiden nye sager om beskyttelse af privatlivets fred.

overvåger dem,” lyder en af formaningerne fra Martin til de yngre medarbejdere.

For nylig blev et dankorttyveri tilskrevet en forkert borger, fordi dét ur, der registrerede tyveriet, gik flere minutter hurtigere end uret i automaten. Fejlen fik den forkerte dankortkunde udnævnt

til forbyrder – og som om det ikke var nok, blev overvågningsbillederne af den helt uskyldige borger udleveret til en underholdningsklar tv-station, der resolut udsendte hele molevitten på landsdækkende fjernsyn i den bedste sendetid.

Brandbilen, der ville filme alt

Så skifter mødet karakter, og en strøm af helt nye sager i blå char-teks glider frem og tilbage over mødebordet og finder de relevante medarbejdere til videre bearbejdning.

Det er en kort, men formidabel *tour* gennem nogle af de vidtstrakte områder, som tilsynet dækker – fra det mest rutineprægede til det direkte spøjse:

Problemer med manglende skiltning om overvågning i banker, tjek på den nye lov om tv-overvågning i taxaer, en konkret henvendelse om tv-overvågning af operationsstuer på et stort københavnsk hospital. Skal operationspersonalet ikke have det at vide, og hvad med de bedøvede patienter?

Som fuldmægtig Maja Blomquist Rasmussen siger: ”Det er, fordi en leder så kan sidde i et andet rum og få overblik over, hvor langt de er nået på de enkelte operationsstuer. Om der opstår en situation, hvor der er brug for mere mandskab. Men der er ingen skiltning, og patienterne får ikke noget at vide.”

Der er også kommet klager over, at billeder fra tv-overvågningen af en byggeplads ved Københavns Universitet sendes på net-

Få borgere møder personligt op i Borgergade. De fleste henvender sig på telefonen eller elektronisk.

"Folk er jo ikke nødvendigvis glade for, at alle andre pludselig kan se, hvordan deres hjem gennem 40 år brænder ned til grunden."

tet, så man tydeligt kan se og genkende både håndværkere og almindelige borgere, der lufter deres hunde i området. Og et taxaselskab har omdelt et overvågningsbillede af en kunde, der løb fra regningen, til en masse andre vognmænd – mens en fisker fra en vestjysk by har ringet og spurgt, om det kan være rigtigt, at ministeriet har lov til at tv-overvåge kutternes dæk for at kontrollere, om mandskabet behandler fiskene, som de skal ifølge EU-regulativerne.

Endelig er der den lidt groteske sag – der afstedkommer en vis undren omkring mødebordet – om de *filmende brandmænd*. Tårnby Kommunes brandvæsen er begyndt at optage deres udrykningskørsler med et kamera fastgjort foran på brandbilen, hvorefter de spektakulære sekvenser lægges ud på nettet. Babu!

"Men folk er jo ikke nødvendigvis glade for, at alle andre pludselig kan se, hvordan deres hjem gennem 40 år brænder ned til grunden," forklarer sagsbehandleren – og det udløser her ved bordet en såkaldt egen drift-sag mod Tårnby Kommune.

Også de døde lever på nettet

Kontorchef Lena Andersen kommer hastende til endnu et møde, let forsinket, fordi Danmarks Radio har ringet med spørgsmål om Facebook og sociale netværk til et aktuelt nyhedsindslag.

Direktør Janni Christoffersen udnævner "netdelen" – det område, hvor "alle skal kommunikere digitalt med hinanden, og alt er omfattet af Persondataloven" – til et af de helt eksplosive arbejdsfelter:

"Det er jo blevet alle forundt at lave noget på internettet, som måske indbefatter personfølsomme oplysninger. Det er alt fra folk, der laver netværk for hunde- og katteejere, til slægtsforskning. Alle mennesker kan i dag blive dataansvarlige lige så let i selv små netværk. Der er masser af amatører, der nu bliver dataansvarlige og falder ind under vores kontrol."

Tilbage på femte sal holder kontorchefen et timelangt møde med Ældre Sagen, der skal lave et lukket familieforum på nettet kun for pårørende. Uformel sparring og rådgivning, som det kaldes.

"Jeres målgruppe er jo ikke ligefrem født på internettet," siger Lena Andersen og udleverer materiale om tilsynets praksis – og et helt nyt kodeks om sociale netværk fra It-sikkerhedskomiteen.

"Kan man slette afdødes profiler uden problem?" spørger Ældre Sagen. For målgruppen er jo ikke just langtidsholdbar, og der går rygter om, at folk uførtroent lever videre, efter at de for længst er døde, derude på internettet. For eksempel på Facebook.

"Ja, I bør nok undersøge, om en søgerobot fra Google kan komme ind i sådan et lukket familierum og indeksere det, for så kan det jo pludselig ikke slettes igen," lyder rådet. "Hvis der ikke bliver sat en barriere på, vil søgerobotterne jo på et eller andet tidspunkt komme forbi og snappe en kopi."

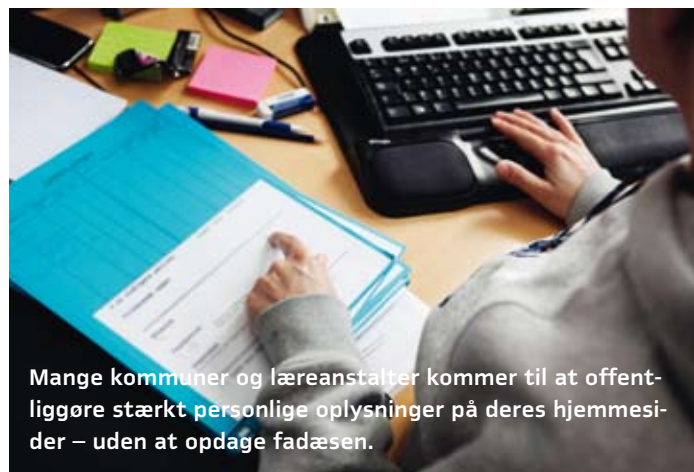
Sådanne betragtninger kan få nybegyndere i overvågningsfundet til at gøre store øjne og bede om rådgivning og hjælp til det tekniske. Men det har Datatilsynet slet ikke kapacitet til.

"Vores it-sektion er slet ikke stor nok til, at firmaerne kan hive dem ind som konsulenter," siger Lena Andersen.

"Og vi er heller ikke specielt eksperter i den tekniske opsætning af sociale netværk."

Ældre Sagen takker ikke desto mindre for vejledningen.

Og uden for vinduerne glimter Marmorkirkens kuppel majestætisk op mod himlen. □ >

Mange kommuner og læreanstalter kommer til at offentliggøre stærkt personlige oplysninger på deres hjemmesider – uden at opdage fadæsen.

Ringte viden om Datatilsynet

FBR Analyse spurgte knap 1000 danskere i alderen 18-85 år i januar i år om kendskabet til Datatilsynet. Undersøgelsen viste, at lidt flere end hver tiende forbruger ved, hvor de skal henvende sig, hvis deres personlige oplysninger misbruges.

Kun halvdelen af de vidende angiver Datatilsynet som den rette kontrolmyndighed at henvende sig til. Det svarer til, at kun cirka fem procent af forbrugerne kender til Datatilsynet og dets opgaver.

Om Datatilsynet

Datatilsynet fører opsyn med overholdelsen af Persondataloven. Tilsynet skal rådgive privatpersoner, virksomheder og offentlige myndigheder samt behandle klager over for eksempel registrering og videregivelse af oplysninger.

Tilsynet skal høres om forslag til ny lovgivning, foretage inspektioner hos virksomheder, offentlige myndigheder og forskere på eget initiativ og indgå i internationalt samarbejde. Den årlige bevilling er på 20,5 millioner kroner, og tilsynet har omkring 30 ansatte.

Direktøren i Datatilsynet svarer på kritik af langtrukken sagsbehandling og tandløs kontrol.

"Vi gør det, så godt vi kan"

Det sker, at medarbejderne ved Datatilsynet tager en lørdag eller en søndag på kontorerne i Borgergade "for lige at slå toppen af sagsbunken", som direktør Janni Christoffersen udtrykker det:

"Vi ville virkelig gerne skære ned på sagsbehandlingstiden for borgerne. Målsætningen er jo, at en klage over et forhold, som hvis en person bliver registreret som dårlig betaler, kan klares inden for otte måneder. Men det er jo også ganske lang tid ... Men vi fik da en bevillingsforøgelse på tre millioner i 2007."

Men er en enkelt bevillingsforøgelse – for tre år siden – nok?

"Ikke sammenlignet med udviklingen, nej. Siden da har vi en del gange gjort opmærksom på, at vi har fået nye opgaver – senest ved lovforslaget om tv-overvågning af taxaer. Man erkender, at der er en forøget tilsynsopgave inden for Datatilsynet, men man mener altså, at det bør kunne holdes inden for de eksisterende ressourcer. Og det er jo politikernes bord."

Når man sammenligner bevillingen med det enorme område, I skal dække – så virker jeres ressourcer som en lille dråbe i havet?

"Ja, men vi prøver at gøre det, så godt vi kan – med den bevilling, vi har. Og prioriteringerne må vi se på løbende. Der er en voldsom forøgelse af lovforslag, der berører vores område, som vi skal kommentere på. Det er et vigtigt arbejde, men det tager tid. Vi ville ønske, at vores sagsbehandlingstid på klagesager var kortere, men det er svært, når der hele tiden kommer lovforslag ind fra højre."

Kernen i jeres kontrolarbejde skulle vel være inspektioner?

"Både og – men når det gælder antallet af inspektioner, så kunne vi da godt ønske os meget mere – ikke mindst på følsomme

områder, som borgerne ikke selv kan kontrollere, for eksempel politiets registre og sundhedsområdet. Vores opgavebeskrivelse fra Folketinget i år 2000 siger, at vi først og fremmest skal udføre vores opgave gennem rådgivning. Men vi er bestemt også en tilsynsmyndighed, der skal behandle klagesager og gå ud af egen drift."

Under hundrede inspektioner om året er vel meget lidt?

"Jeg ved ikke, hvor mange tilsyn Arbejdstilsynet eller Fødevarekontrollen udfører. Det er helt sikkert mange flere. Men privatlivets fred er jo 'en blød værdi' i forhold til at blive syg af dårlig mad på en restaurant eller tjekke, om et stillads står rigtigt. Det er mindre håndfast, noget, som er svært at veje og måle. Og i sidste ende er det Folketingets beslutning, hvor meget kontrol man vil have på dette område."

I teorien kunne der foregå mange ulovligheder ...?

"Ja, men sådan er det jo også på andre områder. Som det er nu, kan vi ikke garantere – vores inspektioner er en stikprøvekontrol – og vi er afhængige af henvendelser, hvis vi skal opdage overtrædelserne."

Virksomhederne kritiserer jer for at have for få it-teknikere og manglende rådgivning?

"Ja, men vi er også tilsynsmyndighed, så vi kan ikke sådan blåstemple virksomhederne på forhånd. Men en højere grad af rådgivning ville vi gerne kunne give. Vi kunne også godt ønske os, at vi kunne lave flere stikprøver. For eksempel inden for sundhedsvæsenet, der jo er et stort område ..."

Det må man sige – og der er jo mange andre ...?

"Ja. Vi kan stille spørgsmål og sammenligne svarene med Persondatalovens regler. Men at verificere og efterprøve, om kravene

"Det er klart, at vi er en rimelig lille tilsynsmyndighed i forhold til alt det, der foregår," siger direktør i Datatilsynet Janni Christoffersen, der ofte har bedt om flere ressourcer.

også er opfyldt, vil ofte kræve en it-teknisk indsigt. Så jeg så da gerne, at vi kunne udvide vores it-sikkerhedssektion. Men også det er svært, for det at sidde og kigge på lovforslag og klagesager er en juridisk disciplin, og det er svært at sige, at vi skal give afkald på jurister. Vi prøver i stedet at gøre vores inspektioner mere effektive."

Hvad er jeres sanktionsmuligheder?

"Vi udtaler typisk kritik i forskellige grader, men vi indgiver også politianmeldelser – mod private virksomheder – flere gange om året. Bøderne vil typisk ligge på et par tusinde og op til 10.000 kroner. Sammenlignet med for eksempel bøder for spam mod folk på nettet er det lavt – men på de områder har Folketinget i lovgivningen nærmest på forhånd fastsat, hvad det skal koste. I forhold til offentlige myndigheder kan vi kun udtale kritik – og så bede den

Tænk har spurgt justitsminister Lars Barfoed, om Datatilsynet efter ministerens mening har tilstrækkeligt med ressourcer til at kunne løse sine opgaver, og hvorvidt borgerne kan føle sig sikre på, at deres data ikke bliver misbrugt.

Lars Barfoed har sendt følgende svar på e-mail:

"Det er mit indtryk, at Datatilsynet yder en stor indsats og løser sine opgaver godt og grundigt. Lige nu er de økonomiske realiteter ikke til at øge de offentlige budgetter. Vi skal i den offentlige sektor i stedet være bedre til at prioritere opgaverne, og det synes jeg også, Datatilsynet er gode til i dagligdagen."

overordnede myndighed om en tilbagemelding på, hvad man vil gøre ved det."

I kritiseres også for at være for tandløse over for myndighederne og statens egne overvågningstiltag?

"Det er jeg ikke enig i. Så sent som i foråret har vi skrevet markante høringsvar om de påtænkte udvidelser på tv-overvågningsområdet – og om forslaget om såkaldte tredjelandes adgang til det danske DNA-register. Og det samme er sket ved de forskellige terrorpakker."

Datatilsynet hører under Justitsministeriet. Burde der ikke være et såkaldt armlængdeprincip – ligesom hos Ombudsmanden eller Rigsrevisionen?

"Det er rigtigt, at når det gælder Datatilsynets bevilling, så hører det under Justitsministeriet – og der er også en personalemæssig tilknytning til Justitsministeriet. Men Datatilsynet er uafhængigt og ikke underlagt instrukser fra ministre, når det handler om vores tilsynsvirksomhed. I stedet har vi Datarådet – der kan kaldes for Datatilsynets bestyrelse – og som har en højesteretsdommer som formand for at understrege tilsynets uafhængighed. Det er en politisk beslutning, om tilsynet skal ligge det ene eller det andet sted, og inden for EU findes der flere forskellige modeller."

Men i Datarådet udpeges medlemmerne jo direkte af justitsministeren?

"Jo, men de kan ikke bare afsættes uden videre, de sidder der fire år ad gangen."

Men der kunne vel nemt opstå pres fra Justitsministeriet – der også udformer de love, I skal bedømme?

"Vi kommenterer jo på lovforslag fra alle ministerierne, og jeg tror, de oplever os som ganske kritiske i vores høringsvar. Kritikken for ikke at fremstå mere barske kan have noget at gøre med, at vi prøver at gå i dialog med dem, vi rådgiver og kontrollerer. Man kan vælge at være mere konfrontatorisk, men det er et spørgsmål om stil." □

Det laver Datatilsynet

Datatilsynet udfører en mængde forskellige opgaver for at sikre, at persondataloven overholdes. Især bruger tilsynet meget tid på at sikre, at de love, Folketinget vedtager, ikke er i strid med Persondataloven. Her kan du se, hvordan Datatilsynets arbejde på de vigtigste områder har udviklet sig de seneste fem år.

Udvikling i antallet af nyoprettede sager fra 2005 til 2009

	2005	2009	stigning/fald i procent
Lovforberedende arbejde	195	329	+68%
Klager og spørgsmål vedr. virksomheder	692	960	+39%
Klager og spørgsmål vedr. det offentlige	408	508	+25%
Sager på Datatilsynets eget initiativ	112	170	+52%
Registrering af nye private registre	1583	2077	+31% ⁽¹⁾
Registrering af nye offentlige registre	1157	375	-68% ⁽²⁾

Datatilsynets budget er i samme periode steget med 31 procent.

Note 1. Stigningen i antallet af private registre dækker især over, at der hele tiden er nye typer virksomheder, som skal have en tilladelse fra Datatilsynet til at registrere personfølsomme oplysninger. Det er for eksempel private hospitaler og misbrugsbehandlingssteder, alternative behandlere og online datingbureauer, men også whistleblower-ordninger.

Note 2. Faldet i nye sager om offentlige registre skyldes ikke, at der er færre registre og databaser i det offentlige, men alene at Datatilsynet har ændret sin registreringsordning i forbindelse med sammenlægningen af kommuner, amter og politikredse siden 2005.

Det siger kritikerne

"Datatilsynet burde have langt flere ressourcer. Statistisk ville de i øjeblikket kunne gennemgå de anmeldte databaser en gang hvert 54. år – det er helt til grin. Og de danske virksomheder mangler vejledning om, hvordan de overholder datalovgivning."

Henning Mortensen, it-sikkerheds-konsulent i DI

"Nu er der lige kommet en ny lovændring med udvidet adgang til tv-overvågning, og antallet af overvågnings-kameraer er ved at passere 400.000. Enhver kan sætte kamera op uden at fortælle det nogen steder. Reglerne er alt for dårlige. Der er for få krav til udstyret, installationen og kontrollen af, om tingene er gjort ordentligt og lovligt. Hvis folk pludselig en dag får opfattelsen af, at Danmark er blevet et lovløst Big Brother-samfund, risikerer vi jo at skulle tage det hele ned."

Kasper Skov Mikkelsen, direktør i SikkerhedsBranchen

"Datatilsynets ressourcer kan slet ikke matche antallet af kameraer derude. Man må sige, at kontrollen i praksis er ikke-eksisterende. Udadtil siger man, at man har en myndighed, der skal tage sig af kontrollen. Man kunne få den tanke, at man ikke har den store interesse i, om loven faktisk bliver overholdt. Det foregår kun på papiret."

Peter Lauritsen, lektor på Aarhus Universitet

"Datatilsynet er tæt på de danske myndigheder, som tilsynet også skal kontrollere. I mange andre lande har datatilsynene en meget mere uafhængig status – i Danmark er Datatilsynet i realiteten tæt knyttet til Justitsministeriet."

Rasmus Kjeldahl, direktør i Forbrugerrådet og medlem af Datarådet

INTERNETTET SLIPPER DIG ALDRIG

Når du selv eller andre lægger et billede eller et dokument af dig ud på internettet, er det som at være fanget i et spind, der er umuligt at vikle sig ud af igen.

Der er én måde, du kan sikre dig på, at der aldrig kommer uønsket materiale om dig ud på nettet: Bosæt dig i et hul i jorden dybt inde i den sydamerikanske jungle uden elektroniske hjælpemidler af nogen art og undgå kontakt med mennesker.

Ellers: glem det. Det er i praksis umuligt selv at have kontrol over alt, hvad der ligger om dig på nettet, mener to eksperter.

Årsagen er internettets struktur. Amerikanerne udviklede internettet omkring 1960 for at opbygge et kommunikationsnetværk, der sikrede, at vigtige meddelelser mellem militære og politiske ledere nåede frem, selv om et atomangreb satte telefoncentralerne ud af spil. Løsningen var et netværk af punkter, internettet, hvor en meddelelse kan nå fra ét punkt til et andet, selv om mange af netværkets knudepunkter sættes ud af spil. Og for at internettet kan fungere, er det rent fysisk bygget op af blandt andet internetudbydere og såkaldte proxyservere og hubs, der hele tiden kopierer og videresender information.

”I den cirkulation af information kan andre falde over dine data og kopiere dem til deres egen harddisk og lægge dem ud på deres egen hjemmeside. Derfor er det at lægge informationer ud på nettet det samme som at slå en prut. Når den først er ude, er den umulig at få ind igen,” siger mangeårig ekspert i søgemaskiner og online marketing, nu kreativ direktør i deMib.com, Mikkel deMib Svendsen.

Derfor skal du i princippet være klar til, at de data, du afgiver på nettet i dag, kan ende på en avisforside i morgen. Hvis der ellers er nogen, der finder dem interessante nok til det, siger han.

Netop derfor opfordrer Mikkel deMib Svendsen ligesom Datatilsynet internetbrugere til at være opmærksomme på, hvad de lægger på nettet i første omgang.

”Men det er klart, at det øjeblik andre filmer dig med deres telefon eller får fat i dine dokumenter og lægger dem ud uden din accept, så er det svært at gøre noget selv,” siger Mikkel deMib Svendsen.

Jagten på data om dig

Men hvordan finder du overhovedet ud af, hvad der egentlig ligger om dig ude i cyberspace?

Mikkel deMib Svendsen foreslår at begynde med at søge på sit navn i de tre store søgemaskiner Google, Yahoo! og Bing. Søgeresultaterne er ret forskellige. Du kan eventuelt udvide din søgning ved at søge på forskellige måder at stave dit navn på. Herefter er det bare at gennemgå de forskellige søgeresultater manuelt for at se indholdet. Støder du på noget, som du gerne vil have fjernet, kan du forsøge at henvende dig til ejeren af hjemmesiden og bede om at få indholdet fjernet, men det kan i sig selv være vanskeligt. Det er nemlig ikke sikkert, at der står kontaktinfo på hjemmesiden, som du kan bruge. Gør der ikke det, kan du kontakte administratoren af domænenavnet. Problemet er bare, at ejeren af et domænenavn med en bestemt landekode ikke behøver at bo i det pågældende land. Der kan sagtens være en masse stråmænd involveret.

”Bekæmpelse af børneporno viser, hvor svært det er. Og selv for store firmaer, der mener, de bliver krænket, er det svært at køre retssager i udlandet,” siger Mikkel deMib Svendsen.

Men derudover kan der i det land, hvor hjemmesiden er registreret, være en anden lovgivning om for eksempelvis injurier. Og selv om indholdet rent juridisk ikke er injurier, kan det stadig være grænseoverskridende og ubehageligt.

”Det er jo ikke sikkert, at du vil have, at fremmede mennesker skal kende din seksualitet, din politiske og religiøse over- >

Find dine data

Ifølge persondataloven har du ret til at få oplyst, hvad der står om dig i alle danske registre.

Du kan henvende dig til eksempelvis kommunen, a-kassen, banken, den avis eller det blad, du abonnerer på, og få oplyst, hvad der er registreret om dig. Hos CPR-registeret, borger.dk og sundhed.dk er der selvbetjening med digital signatur. Du kan ikke kræve, at oplysningerne om dig slettes – du kan ikke melde dig ud af samfundet. I den private sektor kan du blive afkrævet en besked om betaling, hvis du skal have skriftligt svar.

Hvorvidt du kan få oplyst, hvilke oplysninger Google og Facebook har, vides ikke. Proceduren vil være at kontakte dem først og derefter bede Datatilsynet gå ind i sagen, hvis du ikke får svar, oplyser kontorchef i Datatilsynet Lena Andersen.

bevisning, din ungdoms udskjelser og så videre,” siger Mikkel deMib Svendsen.

Spørg til dit register – hvis du kender det

Ifølge persondataloven kan du få oplyst, hvad der står om dig hos alle, der har dig opført i et register i Danmark.

For at du kan få oplyst, hvilke oplysninger der står om dig, kræver det, at du ved, hvilke registre du er opført i. Og det er ikke altid let.

Som Tænk skrev i seneste nummer, er markedet for handel med data om blandt andet dine interesser og kontaktoplysninger eksploderet de senere år.

Virksomheder inden for markedsføring bruger blandt andet konkurrencer, lodtrækninger, horoskoper og intelligens-tests til at skaffe folks kontaktoplysninger, og det er ikke altid let for forbrugerne at overskue, hvilke virksomheder der har deres kontakinfo.

Forbrugerrådet får mange henvendelser fra forbrugere, der får mails og sms-beskeder fra virksomheder, der har registreret deres kontakinfo, men som forbrugerne ikke selv mener, de har givet tilladelse til at blive kontaktet af.

Dit privatliv er dødt – kom videre

Interneteksperter har i årevis sagt ”privacy is dead – get over it”. Nogle mener, at du lige så godt kan droppe at få billeder eller dokumenter tilbage, som du ikke ønsker ligger på nettet. I stedet skal du vælge en helt anden strategi, som mere fungerer på internettets præmisser: Du skal selv lægge positive hjemmesider ud om dig som person, der fremhæver de informationer, du gerne vil have ud om dig selv. På den

måde vil de ubehagelige sider ryge længere og længere ned i rækken af søgeresultater.

Ekstern lektor på CBS og administrerende direktør i softwarevirksomheden Ankiro Bo Vincents foreslår, at myndighederne ”dropper sisyfosarbejdet” med at forsøge at opspore datalækager eller brud på regler og love, der begrænser udbredelsen af folks data. Vend hele tilgangen til databeskyttelse på hovedet, siger han.

”I stedet for at bruge tid på at finde ud af om virksomhederne registrerer for meget data, kunne man arbejde for at sikre, at virksomhederne forpligtes til aktivt at opsøge borgerne og fortælle om alt det, de registrerer,” siger Bo Vincents.

Han mener, at det ikke nødvendigvis opfattes ubehageligt, at nogle registrerer noget om en. Det ubehagelige er, at du ikke ved, *hvad* der bliver registreret, og hvad andre måske ved om dig.

”Datatilsynet blev oprettet i en tid, hvor samfundet på dette område var helt anderledes. Man er nødt til at nytænke, hvad der opfattes som tilhørende privatlivets fred, hvad der opfattes som kontroversielt, og hvordan vi kan regulere flowet af informationer i stedet for at forsøge at bremse det. Det kan ikke stoppes,” siger Bo Vincents. □

Hvem ejer en dansk hjemmeside?

Skulle du være så uheldig, at der mod din vilje bliver lagt billeder eller dokumenter ud af dig på en hjemmeside, kan du kontakte DK Hostmaster, der står for alle domæner (som hjemmesiderne ligger på), der ender på “.dk”. På DK Hostmasters hjemmeside kan du under punktet ”selvbetjening” gå ind på ”find .dk-domænenavn” og søge efter ejeren. Ejeren kan have hemmelig adresse, og i det tilfælde kan du gå til politiet eller kontakte en advokat, hvis der er tale om for eksempel strafbare injurier, brud på den private ejendomsret eller ophavsretsloven.

Hvem ejer en udenlandsk hjemmeside?

Hvis du vil finde ud af, hvem der ejer et domæne, der slutter med en forkortelse, der ikke er “.dk”, skal du gå ind på Internet Assigned Numbers Authoritys hjemmeside, www.iana.org. Her kan du let søge på alle endelser og se, hvem der administrerer dem, med e-mail-adresse, telefonnummer m.m. Ringer du videre til den pågældende administrator, vil du så måske kunne få oplyst, hvem der ejer det specifikke domæne. Problemet er imidlertid, at andre lande kan have en anden lovgivning, der kan gøre det svært for dig at få fjernet oplysningerne.

Få gode råd om at kontrollere informationerne om dig på Facebook og Google:
www.taenk.dk/befri-dine-data

FLADE SKÆRME HOLDER!

Ikke alene er de flade og flotte – de holder sig også godt.
Og hvis de går i stykker, er det typisk dækket af garantien.

ILLUSTRATION JAKOB SINDBALLE

94%

af fladskærmene har ikke på noget tidspunkt været gået i stykker. Kun 6% af forbrugerne fortæller, at de har haft problemer med deres tv. I 38% af tilfældene var tv'ets fejl relateret til billedets kvalitet. Resten af fejlene handlede om alverdens ting – lige fra problemer med højttalere, fjernbetjening eller strømforsyning til problemer med at tænde tv'et eller bøvvl med den indbyggede dvd-afspiller.

■ ANBEFALING
■ HOLDBARHED
■ MARKEDSANDEL

PANASONIC

SONY

SAMSUNG

PHILIPS

LG

86%

af de fladskærme, der gik i stykker, gjorde det inden for garantiperioden – altså de to år, som købeloven foreskriver. Af dem, der fik deres fladskærm repareret, fik 74% skærmen repareret gratis, mens 13% fik et helt nyt produkt. Kun 5% måtte selv betale for reparationen af deres fladskærm. Skærme fra Sony er de mest holdbare – kun 2% af de solgte Sony-skærme har krævet reparation, mens det samme er tilfældet for 8% af de solgte skærme fra Philips og Samsung.

Et spørgeskema er sendt til 4002 deltagere i Tænks Mærkebank. Heraf har 2237 personer gennemført undersøgelsen. Svarprocenten er på 56%. I svargruppen havde 1509 personer en fladskærm, som er købt/modtaget som ny i perioden 2006-2010. Undersøgelsen er gennemført af FBR Analyse i uge 12-22 i 2010. Undersøgelsen er netbaseret.

Lige ved hånden

Hvis uheldet er ude, kan det være nemt at bruge en håndholdt støvsuger i stedet for at slæbe den store frem. Men forvent ikke for meget af de små sugere, for de klarer sig generelt dårligt i testen.

TEST Det kan være praktisk at have en håndholdt støvsuger inden for rækkevidde, hvis du har spildt havregryn på køkkengulvet eller skal have fjernet melrester fra æltning af bolledej. Den lille støvsuger kan også være god til bilen, hvis du ikke gider finde den store frem, hver gang ungerne har spist kiks på bagsædet. Du skal dog ikke forvente for meget af de håndholdte modeller. Generelt klarer de Tænks test dårligt.

Ingen af de seks små støvsugere er gode til støvsugning af tæpper, og heller ikke på et gulv med revner får de gjort ordentligt rent. Til gengæld kan de alle klare at støvsuge et glat trægulv.

Kun de to Electrolux-modeller kan suge dyrehår op fra et tæppe. Netop Electrolux var først til at introducere en håndholdt støvsuger i 2004, og ifølge produktmanager hos Electrolux Elisabeth Klitten skal den håndholdte model ses som et supplement til den traditionelle støvsuger:

”Man skal ikke forvente, at de håndholdte modeller er lige så effektive som

de almindelige støvsugere. Den håndholdte er til at tage nullermændene, lige inden gæsterne kommer, og til den hurtige daglige rengøring. Hvis du har spildt cornflakes, så er den praktisk at have lige ved hånden. Men skal man ordentligt i bund, er det nødvendigt med en traditionel støvsuger,” siger Elisabeth Klitten.

Kapitulerer over for konfetti

Tre af de håndholdte støvsugere er rimeligt gode til at klare småting som brødkrummer. Modellerne fra Nilfisk og Philips må dog give op over for makronkrummer, som Philips-modellen skubber foran sig i stedet for at suge op.

Skal du have suget konfetti op efter nytår, er det heller ikke en håndholdt model, du skal satse på. Konfettien har en tendens til at flyve foran de mundstykker, der har roterende børster, frem for at blive suget op. Igen er det især Philips-modellen med det flade mundstykke, der klarer sig dårligt.

Støvsugernes evne til at suge glasskår

op er også blevet testet, og her klarer især de to Electrolux-modeller sig godt. Det kan være en fordel at bruge en håndholdt støvsuger, hvis du skal have fjernet glasskår. En almindelig støvsuger med pose er ikke så velegnet til den opgave, da skårene kan skære hul i posen.

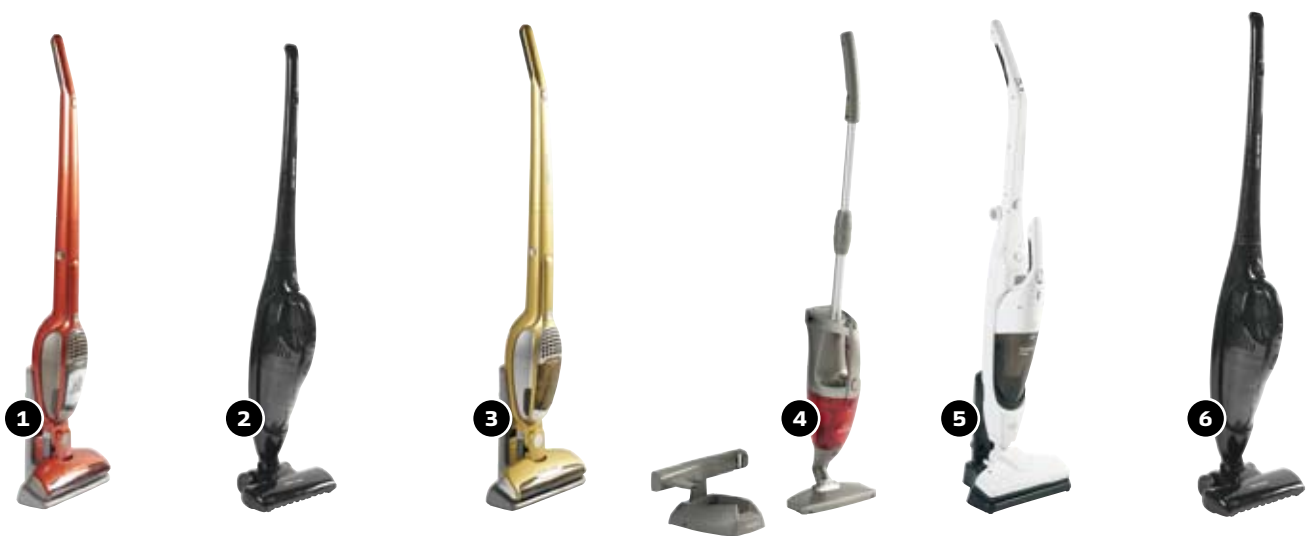
Strøm og støvbeholder

De håndholdte støvsugere kører på batteri og kan klare omkring tyve minutter, før de skal lades op igen. For en grundig støvsugning af bilen er det derfor nok en god idé enten at slæbe den store støvsuger og forlængerledningen frem eller finde den nærmeste tank med en støvsuger. Nogle af de håndholdte modeller er næsten et helt døgn om at lade batteriet op igen, så det er smart at sætte maskinen til at lade op efter brug.

Alle støvsugerne har en støvbeholder, der kan tages af, når den skal tømmes. Beholderne kan rumme omkring en halv liter, så afhængigt af hvor meget du støvsuger op, kan det være nødvendigt at tømme

Rang	Model	Samlet bedømmelse		Fundet til, kr.	Udstyr	Støvsugning	Mod væg	Tæpper	Glat gulv	Revner	Hår
		Samlet bedømmelse	Samlet bedømmelse, %								
1	Electrolux ZB2904X Ergorapido plus	●	54	994-1.699	▲	●	▼▼	▼▼	▲▲	▼▼	▲▲
2	Wilfa HVS 12	●	51	799	▼	●	▼▼	▼▼	▲▲	▼▼	●
3	Electrolux ZB2905 Ergorapido	●	50	994-1.349	▲	●	▼▼	▼▼	▲▲	▼▼	▲▲
4	Philips FC6095	▼	38	846-1.099	▲	▼	▲	●	▲▲	▼▼	▼▼
5	Nilfisk Handy	▼	37	899-1.099	▲	▼	▼▼	▼▼	▲▲	▼▼	▼▼
6	Bosch Move	▼	36	1.099	▲	▼	▼▼	▼▼	▲	▼▼	▼▼

▲▲ MEGET GOD   ▲ GOD   ● MIDDEL   ▼ UNDER MIDDEL   ▼▼ DÅRLIG

den hver gang efter brug. Når beholderen skal tømmes, er det praktisk at gøre det udenfor i en stor skraldespand, da det kan svine en del. Du kan med fordel også holde vejret under tømningen.

Nogle af de håndholdte støvsugere koster lige så meget som en god, almindelig støvsuger. Du kan derfor overveje, om du vil ofre så mange penge på en ikke særligt god håndholdt model, eller du hellere vil købe en god, stor støvsuger og eventuelt køre et smut forbi den lokale tank, når bilen trænger. □

TÆNK ANBEFALER

Hvis du har besluttet dig for en 2-i-1 håndstøvsuger, så er Electrolux ZB2904X Ergo-rapido plus det bedste valg. Modellen kan findes til knap 1.000 kroner og har et vel-fungerende mundstykke, der klarer at fjerne både glasskår og hår bedre end konkurrenterne. Ingen modeller får prædikatet Bedst i Test, da der simpelthen er for mange minusser ved de testede produkter.

Støvsugerne består af en lille batteridrevet håndstøvsuger og en holder, som den kan sættes i, så den også kan fungere som en opretstående gulvstøvsuger.

FAKTA OM TESTEN

Vi har testet seks håndholdte støvsugere, der alle har det til fælles, at de kører på batteri og kan fungere som opretstående støvsugere og som små håndholdte støvsugere.

Støvsugning er testet ved at støvsuge ting, der typisk kan ende på et køkkengulv, eksempelvis krummer, glasskår og konfetti. Derudover har vi støvsuget langs kanter og paneler, på gulv med revner samt tæpper for at se, hvad støvsugerne kan klare.

Batterilevetiden er testet for, hvor lang tid det tager at lade batteriet op, og hvor lang tid man kan støvsuge på en opladning.

Støvfiltrering angiver, hvor mange små støvpartikler støvsugerens filtre holder tilbage.

Støj er både målt på 1,6 og 5 meters afstand for at give indtryk af, hvordan støjen opleves af personen, der støvsuger, og af andre. Et panel har også bedømt støjens karakter subjektivt.

Brugervenligheden er bedømt af et panel på tre personer. De har undersøgt, hvor let det er at tømme og rengøre støvbeholderen og rengøre filtrene. De har også vurderet knapper, håndtag, og hvor let det er at manøvrere rundt med maskinen.

Resultaterne vægtes således: Støvsugning 50%, brugervenlighed 25%, støj 10%, støvfiltrering 7,5%, batteri 5%, udstyr 2,5%.

Testen er udført i samarbejde med andre testorganisationer i International Consumers Research & Testing, ICRT.

Krummer	Konfetti	Glasskår	Batterilevetid	Støvfiltrering	Støj	Brugervenlighed
▲▲	●	▲▲	▼	▼▼	●	●
▲▲	▲▲	▲	●	▼	●	●
▲▲	▼▼	▲▲	▼	▼▼	●	●
▼▼	▼▼	▲	●	▼	●	●
▼▼	▲	●	●	▼▼	●	●
▲	▼▼	▲	●	▼▼	●	●

Gode tider for nullermænd

Det kan være fristende at spare lidt penge, når du skal ud at købe ny støvsuger, men det er en dårlig idé. Flere af de lidt billigere modeller støvsuger ikke særlig godt, larmer og kan ikke holde støvet tilbage.

TEST Det er rart at have en god støvsuger ved hånden, når kæresten med skræk i blikket peger op mod soveværelsets fjerneste loftskrog, hvor en ordentlig edderkop har sat sit spind op. Hvor rart det er for edderkoppen, kan diskuteres.

Tænk har testet 13 nye posestøvsugere, og fokus er på de billige støvsugere op til 1.200 kroner, der sælges i eksempelvis supermarkeder. Men vi har også testet enkelte dyrere modeller for at sikre, at vi kunne have nogle at anbefale.

Testen viser en klar sammenhæng mellem pris og kvalitet. De billige støvsugere klarer sig nemlig generelt ikke særlig godt, og ingen af de nye modeller lever op til Bedst i Test. Tænk anbefaler derfor stadig de to varianter af Electrolux UltraOne Z 8820, som blev testet i 2009.

Flere kendte mærker er med i testen, men de billige modeller fra både Philips og Siemens er dårlige til at støvsuge tæpper og gulve med revner. Flere af modeller-

ne har også problemer med at holde støvet tilbage, så de mindste partikler flyver tilbage i rummet. Derudover støjer mange af dem også.

Den eneste af de billige støvsugere, der klarer sig godt i testen, er Volta U6400. Modellen er god til at støvsuge dyrehår fra tæpper, og dens sugestykke nedsættes ikke, når posen fyldes. Et minus ved modellen er dog, at det ikke er muligt at betjene tænd/sluk-knappen med foden. Volta U6400 opnår betegnelsen 'god', men lander kun på en 33. plads i den store fortløbende støvsugertest med i alt 50 almindelige støvsugere på www.taenk.dk. Flere af de andre billige modeller ryger direkte ind i bunden af testskemaet.

Billigst er dårligst

Alle støvsugerne bortset fra Bestron D 1200 Eco til 799 kroner er gode til at støvsuge langs paneler, da de tager luft ind fra siden af deres mundstykke. Derudover påvirkes

næsten ingen af modellernes sugeevne, efterhånden som posen fyldes. Kun modellen fra Melissa dumper her, da den mister sugeevnen allerede efter at have suget kun 200 gram støv.

Melissa til 399 kroner er testens billigste, og modellen er ikke særlig effektiv og har også problemer med holdbarheden. Den første Melissa-model klarede slet ikke holdbarhedstesten, den anden model klarede den næsten, og den tredje model holdt samtlige 550 timer.

"Man kan godt lave en ganske udmærket støvsuger til under 1.000 kroner, men pris og kvalitet hænger sammen. Prisforskellene opstår blandt andet på tilbehøret og kvaliteten af det; er mundstykket for eksempel af blik eller stål, og er det med plastikbørste eller naturhår?" siger Per Christian Hansen, der er salgschef hos Nilfisk Advance.

Han forklarer, at det også koster penge at lydisolere maskinen, og de billigere

STØVSUGERE	Samlet bedømmelse	Samlet bedømmelse, %	Fundet til, kr.	Angivet motoreffekt, W	Målt sugeeffekt, W	Vægt, kg	Aktionsradius, m	Kapacitet af støvsugerposen, l	Udstyr	Støvsugning	Langs paneler	Tæpper
Miele S 5281 Ecoline HEPA 12	▲▲	70	1.586-2.195	1300	267	8,0	10	2,8	▲▲	▲	▲	●
Nilfisk Extreme Eco	▲	69	1.470-2.199	1250	268	9,7	10	2,8	●	▲	▲▲	●
Electrolux ZEG300	▲	67	1399	1200	268	6,8	13	2,0	▲▲	▲	▲	●
Siemens VSZ4GP1266	▲	66	1.355-1.599	1200	247	6,1	10	1,8	▲	▲	▲▲	●
Philips FC9081/01 STUDIO	▲	65	1.599	2000	454	7,2	11	2,1	▲	▲	▲▲	●
Volta U6400	▲	62	1.199	1200	235	6,4	10	2,8	▲	▲	▲	▼
Elektrolux ZE310	●	58	907-1.199	1800	345	6,8	13	1,8	▲▲	●	▲▲	▼
Siemens VS59E20	●	55	979-1.199	2200	227	5,6	8	2,2	●	●	▲▲	●
Bosch BSN1700	●	53	558-799	1700	208	4,6	8	2,2	●	●	▲	▼
Samsung VCC5630	●	51	1.299	1600	316	5,5	8	2,1	●	●	▲	●
Bestron D 1200 Eco	●	44	799	1200	167	6,0	9	2,0	●	▼	▼▼	▼
Zanuzzi ZAN 3630	●	41	799	1800	296	5,6	7	2,2	●	▼	▲▲	▼▼
Melissa 640162	▼	37	399-579	2000	235	5,9	8	2,2	●	▼	●	▼▼

▲▲ MEGET GOD ▲ GOD ● MIDDEL ▼ UNDER MIDDEL ▼▼ DÅRLIG

TÆNK ANBEFALER

Miele S 5281 Ecoline HEPA 12 til knap 1.600 kroner klarer sig bedst i denne opdatering af testen. Den er et godt bud på en god støvsuger med sin effektivitet, et lavt støjniveau og god brugervenlighed. Lidt billigere men stadig god er Volta U6400 til cirka 1.200 kroner, den skal dog bruge lidt længere tid på at støvsuge tæpper. Ingen af modellerne i denne opdatering får Bedst i Test, da ingen af dem kommer op på siden af den tidligere testede Electrolux UltraOne Z 8820 til cirka 1.500 kroner.

modeller vil derfor støje mere. Endelig er der også en fysisk begrænsning i et mindre produkt, hvor det eksempelvis kun er muligt at komme 4-5 meter ledning i, modsat 8-9 meter ledning i de større maskiner.

”En maskine med halvanden meter slange er også billigere end en med to meter. Jo mere elektronik og jo flere features man vil have, desto højere bliver prisen også,” siger Per Christian Hansen.

Det kan derfor godt betale sig at ofre lidt flere penge, når du investerer i en ny støvsuger. Modellerne Nilfisk Extreme Eco og Miele S 5281 Ecoline HEPA 12 til henholdsvis 1.470 og 1.586 kroner er begge gode, og

de har et fornuftigt forhold mellem strømforbrug og effektivitet.

Nogle af de lidt billigere modeller kan være udmærkede til sommerhuset, hvor nullermændene gerne må boltre sig over vinteren. Men til den daglige rengøring kan det godt betale sig at ofre lidt flere penge på en ordentlig støvsuger. □

www

Se testresultaterne for 50 støvsugere på det danske marked og få gode råd om støv og allergi på www.taenk.dk/stoevsugere

FAKTA OM TESTEN

Vi har testet 13 støvsugere til priser mellem cirka 400 og 2.200 kr. Testprogrammet er det samme som den forrige test af støvsugere.

Støvsugning er både testet for, hvor godt støvsugerne suger støv op fra gulvtæpper og fra hårdt gulv med og uden sprækker. Vi har støvsuget langs panelerne for at tjekke mundstykket. Testen er udført både med støvposen/støvbeholderen tom og knap halvt fyldt med støv. Vi har også testet, hvor hurtigt og effektivt dyrehår suges op af maskinen. Hvis støvsugeren har et parketmundstykke til hårdt gulv, har vi også testet dette, og det indgår i den samlede bedømmelse.

Støvfiltreingen er målt for, hvor godt støvsugernes filtre og poser holder støv og helt små partikler indenbords. Ofte holder selv HEPA-filtre ikke støvet ret godt tilbage pga. utætheder omkring filteret, så støvet blæses væk.

Brugervenligheden er vurderet af tre personer. De har taget hensyn til både daglig brug, samt hvor nemt det er at pakke apparatet væk. Hvor nemt og hygiejnisk er det at skifte poser og tømme støvbeholdere på de poseløse modeller? Hvor let kan du manøvrere rundt; ruller hjulene let, og er det nemt at skifte sugestykke, tænde og slukke og skifte mellem hårdt gulv og gulvtæppe samt skifte filtrene?

Holdbarheden testes ved at udsætte motoren og ledningsrullen for en omfattende påvirkning, der simulerer flere års brug. Kan motoren køre i 550 timer, er det rigtig godt. Hvis den fejler inden da, testes endnu to modeller, og gennemsnittet udregnes.

Ledningsopruddet testes ved at trække ledningen ud og lade den trække sig selv op igen 1000 gange. Hvis maskinen fejler undervejs, testes endnu en model, og et gennemsnit udregnes.

Samlet bedømmelse vægtes således: Støvsugning 50%, brugervenlighed 25%, støj 7,5%, støvfiltrening 7,5%, holdbarhed 5%, energiforbrug i forhold til effektivitet 2,5%, udstyr 2,5%. Et dårligt resultat i holdbarhedstesten vil begrænse det samlede resultat.

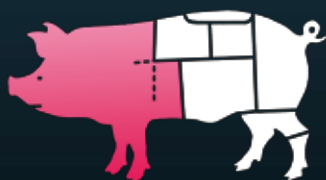
Testen af støvsugere er udført i samarbejde med andre forbrugerblade i International Consumer Research & Testing, ICRT.

Hårdt gulv	Revner	Dyrehår fra tæppe	Nedsat sugestykke, når posen fyldes	Støvfiltrening	Holdbarhed	Energiforbrug i forhold til effektivitet	Støj	Brugervenlighed
▲▲	▼	▲▲	▲▲	▲	▲▲	●	▲	▲
▲▲	●	▲▲	▲▲	▲▲	▲▲	▲	●	●
▲▲	▲	▲▲	▲▲	▲	▲▲	▲	●	●
▲	▼	▲▲	▲▲	▲	▲▲	▲	●	▲
▲▲	●	▲▲	▲▲	▲	▲▲	▼	●	●
▲▲	●	▲▲	▲▲	▲▲	▲▲	●	●	●
▲▲	●	●	▲▲	●	▲▲	▼	●	●
▲▲	●	▼	▲▲	●	▲▲	▼▼	▼	●
▲▲	▼	●	▲▲	▼	▲▲	●	▼	●
▲▲	▼▼	▲▲	▲▲	▼	●	●	▼	●
▲▲	▼▼	▲	▲▲	▼	▲▲	▲	▼	●
▲▲	●	▼▼	▲▲	▼	▲▲	▼	▼	●
▲▲	▼▼	●	▼	▼	●	▼▼	▼	●

COPYRIGHT TÆNK

Så mange valg

– så lidt forskel

BAG OM MADEN: I dette og de næste numre af Tænk sætter vi fokus på din mad. Fødevarer er gået fra at være lokalt produceret i små enheder til storindustri. Vi går bag om de idylliske akvareller på emballagerne i dit supermarked og sætter spot på priser, kvalitet, monopoler, det tilsyneladende enorme udvalg, dyrevelfærd og fødevarer sikkerhed.

Frit valg på alle hylder og enorme butikker, der bugner af fødevarer i alle prisklasser – det er et af resultaterne af 50 års strukturudvikling i hele fødevarerektoren fra jord til bord. Men i virkeligheden har du ikke så mange valg. Den samme mælk blandes og kommer i forskellige kartoner.

Af Kerstin Bruun-Hansen / Illustrationer Flemming Dupont

Så mange valg – så lidt forskel

Yoghurt med tranebær og blåbær og en fedtprocent på 1,5. Yoghurt tilsat fibre og fuldkorn og med en smag af Ingrid Marie-æbler eller drikkeyoghurt med citron og hyldeblomst eller med guava og mandarin. Forbrugerne foran Føtex' hylde med mejeriprodukter klør sig i håret, mens øjnene flakker hen over hyl- den. Aldrig har de haft så mange forskellige smagsvarianter og så mange varenumre at vælge imellem.

Meterlange mejerimontrer har afløst køleskabet hos den lokale købmand nede på hjørnet for et halvt århundrede siden. Skal du have en liter mælk kan du både vælge imellem kartoner med navne som Engholm, Egelykke, Kløverbomst og Budget og mellem varianter som let, skummet, mini og express.

”Udvalget er eksploderet de seneste 50 år. Da jeg var dreng og gik ned og kiggede på mejerihylden i min nærmeste dagligvareforretning, kunne jeg vælge imellem sødmælk eller kærnemælk fra det lokale mejeri. I dag kan vi jo vælge imellem et hav af forskellig produkter samlet ét sted,” siger Flemming Birch, som er chefkonsulent hos firmaet Retail Institute, der følger udviklingen på dagligvaremarkedet.

Men faktisk har du ikke så mange valg. For selv om antallet af varenumre i den enkelte butik er vokset gevaldigt, har et halvt århundredes strukturudvikling i alle led af fødevarersektoren fra jord til bord betydet, at antallet af producenter og reelt forskellige produkter er indskrænket enormt.

”Der er jo ikke tale om reelt forskellige produkter, når den samme fabrik laver hønsesalat af kyllingekød fra en række gårde, der fodrer og behandler dyrene på præcis samme måde – og derefter blot tilsætter paprika i den til Bilka og chili i den til SuperBest,” som kok og restaurantejer Claus Meyer udtrykker det.

Forskellige kartoner – samme mælk

Der er sket meget på det danske fødevarermarked siden det idylliske billede af et landbrug med bindingsværkshuse og dyr på græs, som mange danske forbrugere stadig forestiller sig. Hvor vi tilbage

i 1950'erne havde et hav af små landbrug, mejerier, slagterier og lokale købmænd over hele landet, er fødevarersektoren i dag koncentreret omkring nogle ganske få, ganske store mastodonter.

En af de mastodonter finder man i et industrikvarter i Slagelse. Her ligger Slagelse Mejericenter, som er ejet af Arla, og som forsyner hele Sjælland og de omkringliggende øer med mælk og surmælksprodukter. Arla sidder i dag på 85-90 procent af hele det danske marked for drikkemælk og fungerer derfor som et godt eksempel på udviklingen på det danske fødevarermarked.

”Selv om vi stadig har 20-30 mindre mejerier herhjemme, er der groft sagt sket det, at vi på mindre end et halvt århundrede er gået fra at have 1400 forskellige mejerier til kun at have Arla,” fortæller Mads Mordhorst, der er lektor på CBS, hvor han forsker i andels-selskaberne og den danske fødevarerindustri.

I Slagelse bakker tankbiler døgnnet rundt ind foran mejericentret med mælk fra mere end 200 forskellige Arla-gårde over hele landet. Mælken fra de mange forskellige gårde blandes i de samme to tanke – én til økologisk og én til konventionel mælk. Den varmebehandles, og når fedtet er skilt fra, så det enten bliver sød, let, skummet eller mini, hældes mælken på kartoner.

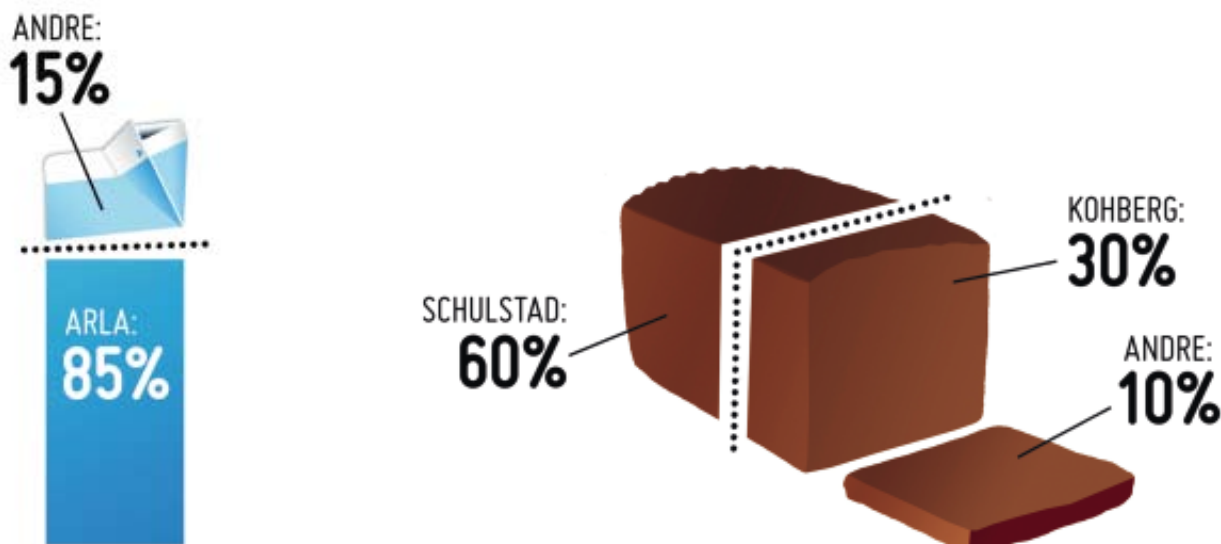
Men for Arla er det ikke sådan lige at hælde mælk på kartoner i dag. De seneste år er de store supermarkedskæder nemlig begyndt at fremstille deres egne mærker inden for forskellige basisvarer, eksempelvis mælk. I det kolde lagerrum bag tappemaskinerne på Slagelse Mejericenter står derfor ikke bare en stabel kasser med konventionel mælk og økomælk i Arlas kartoner. Her står også stabler med fem-seks forskellige kartoner, alt efter hvilken butik mælken skal køres ud i.

For dig som forbruger betyder det, at du i dag kan købe Budget-letmælk i Føtex, Letmælk X-tra i Kvickly, Egelykke Letmælk i Netto eller Kløverbomst-letmælk i SuperBest – og alligevel få præcis den samme Arla-letmælk til dine havregryn.

Magten ligger hos supermarkederne

Ifølge Villy Søgaard, der som erhvervsøkonom ved Syddansk Universitet beskæftiger sig med økonomi i fødevarersektoren, er fidsen ved de såkaldte 'Private Labels' for forretningerne, at de uden at ændre emballagen og forvirre forbrugeren kan skifte leverandør, som det passer dem – og på den måde presse indkøbsprisen fra mejerierne. Arla jubler da heller ikke over tendensen.

Markedsandele på det danske marked – det kan du vælge:

”Det er klart, at det er en ressourceomkostning for os at hælde mælken på så mange forskellige kartoner. Men det er en måde for supermarkedskæderne at profilere sig selv på. Og så længe det er sådan, vores kunders indkøbere vil have det, er det sådan, vi gør det,” fortæller Theis Brøgger, som er pressechef hos Arla.

Tendensen i retningen mod private labels er symptomatisk for, hvad de seneste års udvikling på det danske fødevarermarked har betydet. Hvor vi for 50 år siden havde i omegnen af 200.000 landbrug herhjemme, har vi i dag omkring 40.000, og hvor vi engang havde et væld af små lokale købmandsforretninger og mejeriudsalg, har mere end 75 procent af dem i dag enten drejet nøglen om eller ladet sig opkøbe. Dansk Supermarked og Coop Danmark står samlet for 70 procent af dagligvaremarkedet.

”Detailledet er meget centralt i strukturudviklingen. Hele magten over vores fødevarer er blevet forskudt opad i kæden. Hvor det engang var landmanden, som sad med magten over produktionen og prissætningen, er det med tiden blevet først forarbejdningsindustrien, så detailhandlen og til sidst de store internationale supermarkedskæder,” forklarer Mads Mordhorst.

Magtforskydningen har betydet, at de store supermarkedskæder i dag har magten over, hvilke leverandører der kommer ind på forretningernes hylder og ned i forbrugernes indkøbskurve.

Især detailledets krav om mængder, pris og sortiment lægger pres på alle led i fødevarerkæden, forklarer seniorrådgiver Henning Otte Hansen fra Fødevarerøkonomisk Institut. Udviklingen har i høj grad været drevet af stordriftsfordele og konkurrencepres fra udlandet:

”Jo større volumen, desto billigere en produktion og desto mere markedsstyrke har man. Industrien og landbruget har derfor været tvunget til at følge ræset og kaste sig ind i trædemøllen. Enten følger du med og lader dig vokse og fusionere. Eller også må du forlade erhvervet,” siger han.

Mere mangfoldighed, tak

Billedet er det samme inden for andre varegrupper end mælk. Engang havde vi 1600 forskellige slagterier, i dag slagter Danish Crown 90 procent af de danske svin. Alle danske kyllinger bliver enten slagtet hos Danpo eller Rose Poultry. Og landets to største møllervirksomheder leverer samlet set mere end 80 procent af alt melet til de danske brødproducenter – hvilket i realiteten stort set

kun vil sige Schulstad og Kohberg, der står bag 80 procent af brødet i de danske supermarkeder.

Trods de store producenter som Arla, Schulstad og K-salats eksperimenter med smagsvarianter, reducerede fedtprocenter og nye indpakninger er der ofte grundlæggende tale om samme produkt.

”Selv om der er mange varenumre og fantasifulde navne nede på rugbrødshylden, så er den ene type rugbrød jo ikke reelt differentieret fra den anden, når de begge to er lavet på samme surdej, bagt på samme måde og kan holde sig otte dage,” siger Claus Meyer, der ikke tøver med at give sit bud på, hvad 50 års strukturudvikling i fødevarersektoren har betydet:

”Vi har fået monopollignende tilstande på det danske fødevarermarked, og det er blevet alt for svært for de mindre producenter at komme ind på hylderne i de store kæder. Det har reduceret mangfoldigheden og antallet af reelt forskellige produkter.”

Vælg de store fra

Hos Coop, der med en markedsandel på op imod 40 procent er den største spiller på det danske detailvaremarked, er man dog ikke enig i, at mangfoldigheden og udvalget er for lille. Ifølge informationsdirektør Jens Juul Nielsen er der de varer på hylderne, som forbrugerne efterspørger.

”Vi vil da meget gerne have flere forskellige leverandører. Men vi kan jo hurtigt se på salgstallene, om en vare sælger eller ej – og hvis den ikke gør, er vi hurtige til at pille den af hylden igen. Derfor kræver det, at forbrugerne vælger de store, etablerede producenter fra og i stedet viser interesse for de mere nicheprægede specialprodukter,” siger Jens Juul Nielsen.

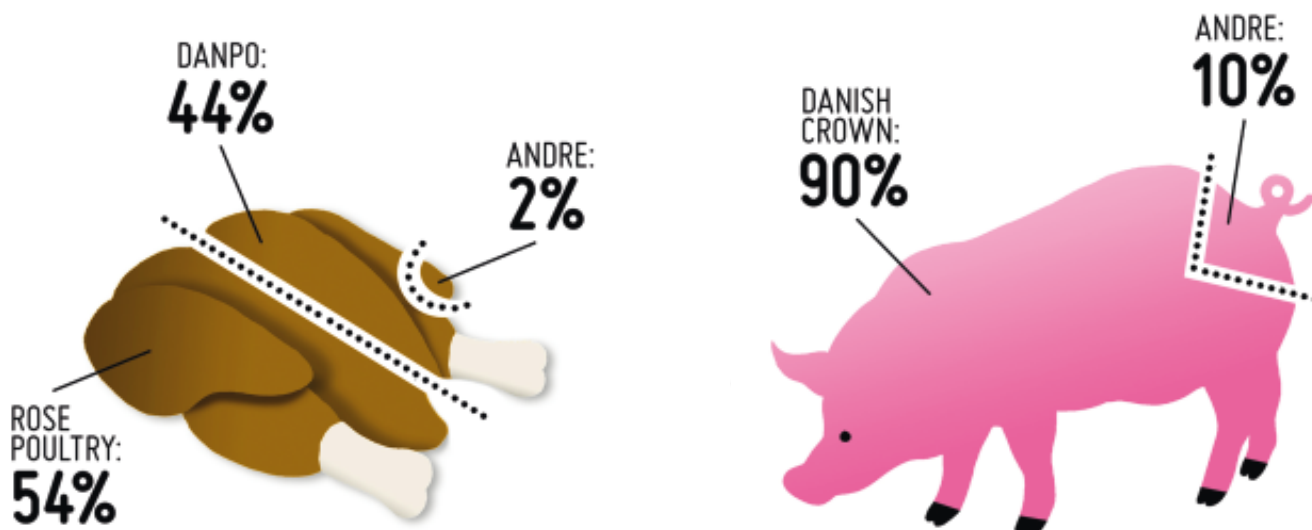
Men den køber Claus Meyer ikke:

”Den sidste, hvis ansvar det er, det er da forbrugeren. Magt giver ansvar, og som producent eller supermarkedskæde med monopolstatus har man derfor et sindssygt stort ansvar for den danske madkultur og -mangfoldighed,” siger Claus Meyer.

Helt så enkelt er det ikke for Flemming Birch fra Retail Institute:

”Jeg er som sådan meget enig i, at meget helt klart kan skubbes fra forbrugernes side. Men det er også klart, at vi som forbrugere jo til en vis grad spiser det, der bliver sat på bordet – altså af supermarkederne.” □

>>>

SIKKERHED I TOP – PRIS I BUND

Efterhånden som fødevarereproducerne er blevet færre og større, er vores fødevarer også blevet både billigere og sikrere. Men det høje sikkerhedsniveau og de lave priser kvæler de små producenter.

Der var engang, hvor vores fødevarer blev produceret af Jens Hansen nede fra Kjærgården, forarbejdet på det lokale mejeri eller slagteri og solgt hos købmanden nede på hjørnet. Du kunne trykke bondens hånd og klappe hans ko, og hvis prisen var for høj eller kvaliteten for dårlig, kunne du gå ned og slå i købmandsdissen.

Sådan er det ikke længere. Enhederne er vokset, og afstanden mellem producent og forbruger er blevet så stor, at de færreste almindelige forbrugere i dag ved, hvordan deres fødevarer i virkeligheden produceres.

”De fleste forbrugere har et vagt billede af den moderne industrielle fødevarerproduktion som noget, der virker skræmmende og forbindes med skandaler og en masse problemer. Derfor vælger de i stedet at tro på den romantiske Morten Korchforestilling om, at småt er godt, og stort og industrielt er ondt og farligt,” fortæller Jesper Lassen, der er lektor i fødevarer sociologi ved Institut for Human Ernæring.

Men på mange punkter er den forestilling forkert. De seneste 50 års udvikling i retning af større og færre landbrug, enorme industrivirksomheder og supermarkeds-kæder drevet på stordriftsfordele har ført mange gode ting med sig.

”Den klart positive forbrugereffekt af

udviklingen er, at vi har fået nogle enormt rationelle virksomheder, som kan producere vores fødevarer billigt, effektivt og sikkert. Det har givet os et realprisfald på vores fødevarer og gjort vores produkter verdenskendte for høje standarder for fødevarer sikkerhed,” siger seniorrådgiver ved Fødevarerøkonomisk Institut Henning Otte Hansen.

Styr på kontrollen

Men når enhederne vokser, gør risikoen for smitte også. Hvis noget går galt i en stor produktionsenhed, der for eksempel leverer 85 procent af danskernes mælk, går det rigtig galt. Derfor er et enormt fødevarer kontrolsystem vokset i takt med landbrugsbedrifterne, industrien og butikkerne.

”Industrialiseringen og de store enheder har faktisk ført en stor grad af kontrol – og dermed også sikkerhed for forbrugeren – med sig. Derfor skal man passe på med at blande ideen om, at småt er godt og hyggeligt, sammen med snakken om fødevarer sikkerhed. Selv om det måske virker mere sikkert, hvis du har trykket bonden eller mejeristens hånd, er det det ikke nødvendigvis,” fortæller professor i fødevarer sikkerhed Susanne Knøchel fra Institut for Fødevarer videnskab.

Hun nævner, at især egenkontrolltanken, der vandt indpas fra starten af 1980'erne, har haft afgørende betydning for den høje fødevarer sikkerhed i dag. Der bliver tænkt mere præventivt, og man sigter efter at undgå problemer ved at konstatere enhver uregelmæssighed frem for at måle sikkerheden, når skaden er sket. Det kræver ressourcer til faste procedurer, rutiner og overvågning.

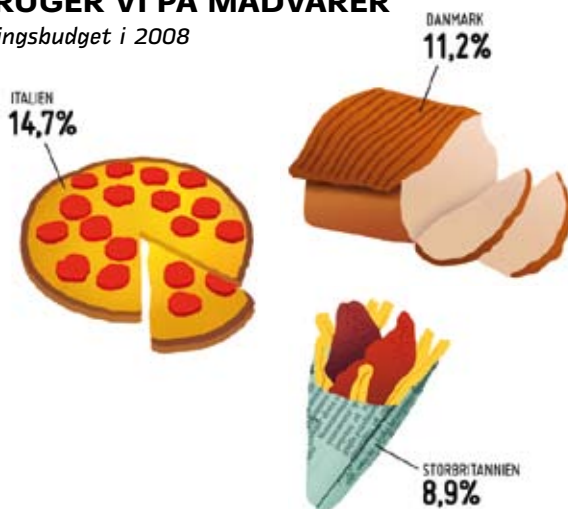
Et sted med styr på rutinerne er på Danmarks største mejeri, Slagelse Mejeri center. I et kontrolrum med vinduer ud til tappelhallen, hvor der tappes 24.000 liter mælk i timen, sidder to medarbejdere med blikket fast rettet mod de mange computerskærme. Skærmene overvåger temperaturer og bakteriekoncentrationer i alle led af processen – fra indvejen af landmandens råvarer til den færdige mælk og yoghurt bliver hældt på kartoner, lukket og stemplet med dato og maskinenummer, så den altid kan spores. Computersystemerne opsamler data, så Arla til enhver tid kan bevise over for myndighederne, at de lever op til kravene og overholder loven.

”De store landbrug og forarbejdningsvirksomheder er uddannelsesmæssigt og især organisatorisk langt bedre rustet til at håndtere fødevarer sikkerheden, end de små er. De har flere ressourcer til at leve op til kontrollens store krav om sporbarhed og dokumentation,” siger Susanne Knøchel.

SÅ MANGE PENGE BRUGER VI PÅ MADVARER

Andel af det samlede husholdningsbudget i 2008

Italien	14,7%
Frankrig	13,6%
EU-gennemsnit	12,9%
Belgien	12,8%
Finland	12,4%
Sverige	12,3%
Tyskland	11,4%
Holland	11,3%
Danmark	11,2%
Storbritannien	8,9%

Kilde: Eurostat 2008

På storindustriens præmisser

Små 50 kilometer fra Arlas mejeri center i Slagelse sidder en mand, der mener, at fødevarer kontrollen har taget overhånd.

Manden hedder Karl Simonsen og ejer Osted Mejeri uden for Roskilde. Han mener, at fødevarer kontrollen er kommet på afveje og i dag beskæftiger sig mere med paragrafrytteri, emballager og deklarering af E-numre og tilsætningsstoffer end med reel fødevarer sikkerhed. Hans lille mejeri er indrettet i vaskehallen på en nedlagt benzinstation og er det eneste privatejede mejeri tilbage herhjemme. Mælken får han fra fire forskellige gårde i lokalområdet.

Alligevel skal Karl Simonsen leve op til præcis de samme kontrolkrav, som de skal på landets største mejeri i Slagelse. Og det er ikke nemt.

"Hele kontrollen er genereret af storindustrien og indrettet på dens præmisser. Det strider mod al sund fornuft, at jeg i samme grad som Arla skal kunne dokumentere alle led i min proces. Jeg er en dygtig mejerist, men jeg er jo ikke administrator. Og hvis man bare åbner øjnene, kan enhver jo se, at det går ordentligt for sig her," siger Karl Simonsen og slår frustreret ud med armene i den lille hal, hvor maskinen, der fylder økomælken på poser, næsten overdøver ham med sin larm.

Hvor der på Slagelse Mejericenter står medarbejdere klar til at tage sig af myndighederne, når de kommer på kontrolbesøg, må Karl Simonsen lukke sin forretning under besøget.

"Sidst sad de her i otte timer. Alene dét er dyrt, og hvis jeg så også får en bøde for manglende dokumentation for et eller andet, kan det ruinere hele min virksomhed. De kontrollerer hverken kvalitet, smag eller reel sikkerhed, men derimod alle mulige lige gyldige ting som bygninger, udstyr og kondensvand mig her og kondensvand mig der. Vi små producenter magter det simpelthen ikke," siger han.

"Billigere, billigere, billigere"

Fødevarerkontrol er dog ikke det eneste, der gør livet svært for små producenter.

Ifølge projektchef hos Videncenter for Fødevarerudvikling Kirsti Storringgaard er prisen på det danske fødevarermarked et uhyre vigtigt konkurrenceparameter – jo større volumen, desto billigere produktion:

"Danskerne er et af de folkefærd i Europa, der bruger allerfærrest penge på fødevarer. De seneste år er det blevet lidt bedre, men vi har meget lidt tradition for at købe og spise kvalitetsprodukter. I mange, mange år har de danske forbrugere ikke råbt andet end 'billigere, billigere, billigere'. Og de har fået, hvad de har bedt om."

Hun bakkes op af erhvervsøkonom Villy Søgaard fra Syddansk Universitet, som siden 1980'erne har beskæftiget sig med økonomi i fødevarersektoren. Selv om det er svært at måle nettopriseffekten af strukturudviklingen, er billedet klart:

"Der er ingen tvivl om, at udviklingen mod færre og større enheder på den lange bane har ført til billigere fødevarer. I gennemsnit bruger vi kun i omegnen af 14 procent af vores disponible indkomst på mad i dag. Tilbage i 1970'erne brugte vi næsten det dobbelte," siger han.

Monopolpris i kædernes lommer

Spørgsmålet er så, om vores fødevarer er blevet billige nok. Når man har et marked, der som den danske fødevarerindustri er præget af en slags monopoltilstande, lurer en latent fare for beskyttede markeder. Hvis en virksomhed som Arla ikke i tilstrækkelig grad bliver presset på pris eller

produktudvikling af mindre eller udenlandske producenter, kan monopolmagten blive en sovepude.

"Der er ingen tvivl om, at stordriftsfordelene ved de større enheder i en eller anden grad er blevet ædt op af den monopolmagt, flere virksomheder har fået herhjemme. Meget tyder på, at vi som forbrugere betaler en monopolpris, som forsvinder ned i de store supermarkedskæders lommer," siger Villy Søgaard.

Han henviser blandt andet til, at fødevarerprisniveauet er højere i Danmark end i udlandet, og til en rapport fra Konkurrencestyrelsen om prisudviklingen på mælk og brød fra 2007 til 2009, hvor særligt supermarkederne øgede avancen.

Mads Mordhorst er lektor på CBS, hvor han forsker i den danske fødevarerindustri. Han er ikke i tvivl om, at det ville komme forbrugere til gode, hvis strukturerne på det danske fødevarermarked var anderledes. Han mener ikke nødvendigvis, problemet er, at der er store producenter.

"Til gengæld er det et klart problem, at stordriftsstrategien har knust hele underskoven af entreprenører og mindre producenter, som burde være der til at presse de store. Men de kan ikke komme ind på hylderne, fordi de ikke er store nok til at kunne levere til hele kæden og konkurrere på prisen," siger Mads Mordhorst. □

Smagen er sat i bås

De seneste 50 års udvikling i fødevareresektoren har ensartet og standardiseret vores mad. I dag smager en liter mælk ens hver dag, året rundt og landet rundt. En skam, mener nogle, en kvalitet, mener andre. Udviklingen på det danske ølmarked er et eksempel på, hvordan vi kan få mere mangfoldighed.

I en nedlagt benzinstation uden for Roskilde ligger den lille forretning Osted Ost. Her kan du købe frisk økologisk ost, mælk og smør fra et af landets mindste mejerier.

Ved kassen i forretningen har de seneste måneder hængt en seddel i glas og ramme:

”Nu kommer de økologiske jerseykøer, der leverer mælk til Osted Mejeri, på græs. For dig betyder det, at mælken ændrer sig lidt i smagen, og at smørret bliver mere gult og blødt,” står der på sedlen.

Det virker som en advarsel, men i virkeligheden er det så naturligt, som det kan blive. Mælken påvirkes af, hvad koen spiser, og når koens foder ændrer sig, ændrer smagen på mælken sig derfor også.

Det har de fleste danske forbrugere bare glemte. For de seneste 50 år har fødevarerindustrien gjort, hvad den kunne, for at udjævne den slags forskelle, der naturligt ville være i vores fødevarer.

”Det er helt naturligt, at din mælk eller dit kød ændrer smag, alt efter hvad dyret har spist, og hvordan det i det hele taget har levet. Men masseproduktionen har fjernet afsmagningen fra foderet, fordi stort set alle dyrene i dag bliver fodret ens og slagtet på samme tidspunkt,” fortæller Wender

Bredie, professor i sensorik ved Institut for Fødevarer videnskaben.

”Vores fødevarer smager jo stadig godt, men vi har mistet en masse smagsvariationer og -nuancer. Standardiseret fødevarerproduktion resulterer nemlig i standardiserede fødevarer,” slår han fast.

Baconsvin på samleband

Danish Crown i Ringsted er et eksempel på ensartet og standardiseret fødevarerproduktion. Danish Crown slagter 90 procent af alle danske svin. I Ringsted bliver det til mere end 50.000 styk hver uge.

Svin, der efter at være blevet slagtet og hængt på kroge med hovedet nedad, på rad og række kører gennem slagteriet, inden de på samleband bliver parteret i store maskiner. Man kan ikke kende det ene svin fra det andet, som de hænger der side om side og har præcis samme længde, samme bredde og samme form.

Og den endeløse række af svin, der ligner hinanden til forveksling, er lige præcis, som Danish Crown ønsker det. Jo mere ensartede svinene er, desto bedre passer de nemlig ind i slagteriets maskiner, og desto hurtigere og billigere er det at slagte dem. Derfor følger alle landmænd Danish Crowns kvalitetsprogrammer, og derfor sigter de alle sammen efter at ramme det vægtinterval, der giver dem den højeste pris fra slagteriet.

”På slagterierne ser man virkelig den standardisering, der har fundet sted. Det er nemlig ikke kun processerne, men også dyrene, der er blevet standardiseret. I dag har vi det danske baconsvin, men vi laver for eksempel ikke lufttørret skinke, fordi vi ikke har udviklet andre svinetyper end baconsvinet,” fortæller Mads Mordhorst, lektor på CBS, hvor han forsker i andelselskaberne og den danske fødevarerindustri.

Al mælken blandes sammen

Arla står bag 85-90 procent af drikkemælken på det danske marked, og her er et

stabilt og ensartet produkt også målet.

Mælken, der bliver indvejet på Arlas mejericenter i Slagelse, kommer fra mere end 200 forskellige gårde over hele landet. Alligevel smager mælken fra mejeriet altid ens.

”Forbrugerne vil gerne have, at deres mælk smager, som den plejer at smage. Men hvis en besætning for eksempel skifter foder, vil det altid kunne smages på mælken fra den besætning. Så for at undgå smagsvariationer blander vi mælken fra de mange forskellige gårde sammen, når den bliver indvejet hos os. På den måde kan vi bedre styre, at den mælk, der kommer ud til forbrugerne, altid er genkendelig og stabil i smagen,” fortæller Theis Brøgger, som er pressechef hos Arla.

Selv om nogle af Arlas køer spiser græs fra den midtsjællandske muld, mens andre spiser græs fra den vestjyske hede – og størstedelen i øvrigt aldrig spiser græs – sørger mejerimastodonten for, at mælken altid smager ens. Derfor vil budskabet om ændret smag aldrig bliver trykt på en Arla-karton. Og det er synd og skam, mener Karl Simonsen, der ejer Osted Mejeri.

”Hvor står det skrevet, at vi absolut skal have den samme mælk i Gedser, som vi skal have i Skagen, og den samme mælk om sommeren, som vi skal have om vinteren? Det er jo ikke naturligt. Forskellighed, individualitet er naturligt, men det eneste, man går op i i dag, er ensartethed, ensartethed og ensartethed,” siger han.

At stræbe efter ensartethed som kvalitetsparameter er for ham ubegribeligt:

”Hvis du skulle købe en ny skjorte, ville du så ikke også gå igen, hvis du ikke havde nogle at vælge imellem?” spørger han retorisk.

Kvalitet er relativt

Meget tyder imidlertid på, at de danske forbrugere ikke handler fødevarer ud fra samme krav, som de handler skjorter. For danskerne køber de store producenters billige fødevarer i stor stil – og sætter tilsy-

MANGE SLAGS ØL

For godt et årti siden lå der 10-12 bryggerier i Danmark, og de bryggede stort set kun pilsnerøl. I dag findes mere end 100 danske bryggerier og bryghuse, der producerer flere end 1000 forskellige øl fordelt på alle typer.

neladende pris på, at det stykke svineköd, de køber i dag, smager ligesom det, de købte i går.

De seneste års smagstest af diverse basisfødevarer i Tænk tegner heller ikke et entydigt billede af, at de små producenters produkter skulle smage bedre end de stores. Nogle gange vinder de dyre, økologiske produkter af rene råvarer og fra små lokale producenter, men lige så tit vinder masseproducerede fabriksvarianter.

”Kvalitet er ikke en fast størrelse, og derfor er det svært at svare på, om vi har fået bedre eller dårligere fødevarer af, at produktionen er blevet industrialiseret og koncentreret på få hænder. Men der er ingen tvivl om, at vi ville have flere smagsvariationer og mere differentierede produkter, hvis vi havde produkter fra flere forskellige producenter i vores forretninger,” siger Villy Søgaard, der som erhvervsøkonom på Syddansk Universitet i mange år har beskæftiget sig med udviklingen i landbrugs- og fødevarerektoren.

Han bakkes op af professor i sensorik Wender Bredie. Han mener, at vi især inden for hver enkelt fødevarerkategori mangler reelle smagsvariationer herhjemme.

”Hvis vi for eksempel havde mange små producenter, der lavede den samme type ost, ville vi have større smagsvariation. I Frankrig kan man have en hel masse for-

skellige osteproducenter inden for et ganske lille område. Det betyder, at hver enkelt producent i området hele tiden er nødt til at differentiere sig fra de andre ved at eksperimentere med forskellige modningsprocesser, opbevaringstemperaturer og så videre,” siger han.

Lær af ølmarkedet

Og sådan er det inden for alle fødevarer typer. Forskellige fodringsstrategier, dyrkningsmetoder og dyreracer, aldre samt forarbejdning vil altid resultere i forskellige smagsoplevelser. Men ifølge kok og restaurantejer Claus Meyer kommer mange differentieringsmuligheder aldrig i spil:

”De bedste produkter opstår, når en masse konkurrenter udfordrer hinanden på en masse forskellige kvalitetsparametre. Men som det er herhjemme i dag, bliver der ikke konkurreret på ret meget andet end pris og holdbarhed, fordi monopoliggende markedsforhold altid fører til en høj volumen af billige, men relativt ligegyldige produkter, der smager ens over tid.”

Den betragtning er brancheorganisationen Landbrug og Fødevarer ikke enig i. Direktør Claus Søgaard-Richter påpeger, at Danmark er det europæiske land, der eksporterer den største mængde af såkaldte højværdivarer – varer, vi får en højere pris for end vores konkurrenter.

”Forbrugerne må jo afgøre, om smagen

”På slagterierne ser man virkelig den standardisering, der har fundet sted. Det er nemlig ikke kun processerne, men også dyrene, der er blevet standardiseret.”

Mads Mordhorst, lektor på CBS

er god nok. Hvis varen ikke har den smag, forbrugerne vil have, må de jo lade være med at købe dem,” siger han.

Helt så enkelt er det dog ikke, hvis man spørger Claus Meyer. Ifølge ham er der en klar sammenhæng mellem udbuddet og forbrugernes lyst til at betale en højere pris end den lavest mulige.

”Se bare på ølmarkedet. Da vi pludselig fik 100 mikrobryggerier og 500 nye øl om året, eksploderede ølkulturen og forbrugernes ølentusiasme herhjemme. Man kan overhovedet ikke sige, at småt, lokalt og ikke-industrielt altid er lig med god smag – men med mange forskellige interessante produkter kan vi skabe den samme forbrugerinvolvering inden for andre varegrupper end øl,” siger Claus Meyer. □

TØR DIT TØJ TIL HALV PRIS

Du kan spare 1.300 kroner om året ved at skifte til en A-mærket tørretumbler, når din B-tumbler takker endeligt af – og få bedre klimasamvittighed oven i hatten.

TEST Når dagen kommer, hvor din nuværende tørretumbler opgiver ævred én gang for alle, kan du med fordel lade en A-mærket model overtage tjansen med dine våde gevandter. Vi har testet seks stykker, der alle udmærker sig ved at tørre tøjet, mens du sparer penge på elregningen.

Testens absolut dyreste fra Miele får Bedst i Test, men billigere kan også gøre det. Udvalget af tørretumblere i energiklasse A er ikke overvældende stort, men i det mindste er det der efterhånden, og det er stort nok til, at vi for første gang har testet dem.

A-mærket eller ej, en tørretumbler er stadig en strømsluger, og selv om en tørretumbler med A bruger halvt så meget strøm som en med B, koster det stadig omkring dobbelt så meget at tørre en vask som at vaske den.

Den CO2-venlige tørresnor, der kun kræver klemmer og tørvejr, er langt at foretrække, og selv i minusgrader skal dit tøj nok blive tørt. Der er dog meget at hente ved den A-mærkede tørretumbler. Faktisk kan du spare lidt mere end fire kroner, hver gang du tørrer en portion tøj i den A-mærkede i forhold til en af de mere strømglatte maskiner fra energiklasse B og C. Tænder du tumbleren seks gange om ugen, kan det give dig en besparelse på 1.300 kroner om året, og skal den kun

klare kludene et par gange eller tre om ugen, kan du stadig stikke omkring 500 kroner lige ned i foret.

Du skal regne med at betale i omegnen af et par tusind kroner ekstra for den A-mærkede, men alt efter hvor tit du tørrer tøj i maskinen, vil den ekstra udskrivning relativt hurtigt tjene sig hjem.

Pristung og støjsvag

Alle A-mærkede tørretumblere er kondens-tørretumblere. De har en beholder til at opsamle fugten og en varmepumpe, der udnytter varmeenergien – hvilket er bedre for miljøet end aftrækstumbleren, der fører den varme, fugtige luft udenfor. Der er dog stor forskel på, hvor meget fugt modellerne samler, og hvor meget der ender i det rum, den står i.

10.000-kroners-tumbleren fra Miele, der er dobbelt så dyr som testens øvrige kandidater, klarer sig godt igennem hele testen og får Bedst i Test. Modellen er den mindst støjende model og samtidig den, der afgiver mindst fugt til omgivelserne.

Kan du leve med støjen, eller stiller du tørretumbleren i et afsides rum, hvor du samtidig kan lufte ud, er maskinerne fra Siemens eller Bosch et godt alternativ til under den halve pris. De to maskiner, der i øvrigt er identiske, er samtidig de mest energieffektive.

Pas på fugt i rummet

Hvis din tørretumbler ikke kan få et værelse med udsigt og dermed et vindue, der kan åbnes, er maskinens evne til at opsamle det udskilte vand vigtig.

Miele's model samler mere end 90 procent af vandet op i kondensbeholderen og får topkarakter i den del af testen, der handler om at få det overskydende vand til at havne i kondensbeholder eller afløb. Bosch og Siemens klarer sig også godt, mens det kniber noget for Blomberg og Electrolux, der efterlader hele 30 procent af fugten i rummet. Det er selvfølgelig især problematisk i rum uden mulighed for udluftning, da det fugtige indeklima giver risiko for skimmelsvamp. Et generelt råd er derfor så vidt muligt at lufte ud, når tumbleren er i gang.

Samtidig larmer Blomberg TKF 7459 A og Electrolux EDH97960W meget. Skal din tørretumbler stå i et hermetisk lukket rum lige op ad soveværelset, kan du altså med fordel investere i en Miele T 8967 WP. Siemens WT46W570DN og Bosch WTW86580SN er også gode bud, der dog afgiver en smule mere fugt og støj. □

Se vores beregning af, hvor meget du sparer med en A-model: www.taenk.dk/test/toerretumblere/det-sparer-du

TØRRETUMBLERE, A-MÆRKEDE	Samlet bedømmelse	Samlet bedømmelse, %	Fundet til, kr.	Kapacitet, bomuld, kg	Energiforbrug	Tidsforbrug	Ensatet tørring	Kondenserings effektivitet	Brugervenlighed	Støj
Miele T 8967 WP TÆNK BEDST I TEST	▲▲	68	10.494	8	▲	▲	▲▲	▲	▲	▲
Siemens WT46W570DN*	▲	64	4.899	7	▲	●	▲	▲	▲	●
Bosch WTW86580SN*	▲	64	5.179	7	▲	●	▲	▲	▲	●
AEG Electrolux TN95570	▲	63	5.475	7	▲	▲	●	▲	▲	▼
Electrolux EDH97960W	●	57	4.985	7	▲	●	▼	▲	▲	▼▼
Blomberg TKF 7459 A	●	51	5.449	7	▲	●	▼	▲	▲	▼▼

* Modellerne er ifølge importøren identiske. Vi har testet Siemens WT46W570DN.

▲▲ MEGET GOD ▲ GOD ● MIDDEL ▼ UNDER MIDDEL ▼▼ DÅRLIG

COPYRIGHT TÆNK

www

Vi har spurgt 1500 forbrugere i Tænks Mærkebank om erfaringerne med deres tørretumbler. Læs deres dom over de ti mest populære mærker på www.taenk.dk/test/toerretumblere/maerkebanken

TÆNK ANBEFALER

Miele T 8967 WP opnår Bedst i Test og klarer sig rigtig godt på stort set alle testparametre, har mange indstillingsmuligheder, er støjsvag og kondenserer effektivt dampen. De identiske modeller Siemens WT46W570DN og Bosch WTW86580SN klarer sig rigtig fint i testen og koster det halve af Miele. De har det laveste energiforbrug, men er længst tid om at tørre tøjet, er støjsvage, intuitive at bruge og rengøringsvenlige.

FAKTA OM TESTEN

Vi har testet seks maskiner på tre forskellige programmer: Bomuld – skabstørt (både en standardfyldning og en alternativ med 3 kg blandet tøj, sengetøj og viskestykker), Bomuld – strygetørt og Syntetisk – skabstørt.

Tørretiden er målt i forhold til maskinens kapacitet på alle fire programmer.

Energiforbrug er målt ved alle testfyldninger.

Brugervenligheden er en samlet bedømmelse af brugermanual, programvalg, fyldning og tømning af maskinen, rensning af fnugfilteret, tømning af kondensbeholderen og rengøring.

Kondenserings effektivitet er undersøgt ved at veje maskinen før og efter tørringen, da en lille del af vandet ikke havner i kondensbeholderen, men inde i maskinen. Resten bliver frigivet til omgivelserne som øget luftfugtighed i rummet.

Ensartethed i tørringen er det svære at opnå med meget forskellige stykker tøj i forskellige materialer. På programmet Bomuld – strygetørt har vi målt forskelle i restfugtighed blandt de forskellige stykker tøj efter tørringen.

Krøl er bedømt på programmet Syntetisk – skabstørt. I hvor høj grad krøller tøjet og kræver strygning efter en tur i tørretumbleren.

Støjniveauet har vi bedømt subjektivt, ved at et panel på fem personer har tildelt maskinerne en karakter for, hvor meget de støjer.

Nøjagtighed af programmerne vil sige, i hvor høj grad maskinerne er i stand til at tørre til den ønskede restfugtighed på de enkelte programmer.

Vægtning af resultaterne: Tørretid 22,5%, energiforbrug 22,5%, brugervenlighed 17,5%, kondenserings effektivitet 15%, ensartethed i tørringen 10%, krøl 5%, støj 5%, nøjagtighed af programmerne 2,5%.

Testen er udført i samarbejde med andre forbrugerblade i International Consumer Research & Testing, ICRT.

Barnenumser pakket i hightech

Udviklingen af bleer har længe handlet om at suge så effektivt som muligt. Men nu er fokus på at gøre bleerne tyndere, så de sidder lige så behageligt som tøj.

Kapløbet mellem bleproducenterne handler ikke længere om at kunne absorbere så meget som muligt. For engangsbleer er simpelthen blevet så effektive, at det ikke længere gav mening af få en vurdering af sugeevnen fra Dansk Varefaktanævn som kvalitetsstempel. Skalaen blev sprængt, og efterhånden var det mere et problem, at børnene kunne gå rundt med meget tunge bleer og stadig føle sig tørre.

I dag handler kampen om at tilbyde en så god pasform som muligt, så de små populært sagt ligner mennesker.

Der er meget på spil i kampen om at blive forældrenes foretrukne blemærke, for alene i USA og Europa sælges 40 milliarder bleer årligt. Pampers fra Procter & Gamble har førertrøjen med hensyn til produktudvikling, og resten af producenterne halser efter for hurtigst muligt at tilbyde de samme standarder uden at komme i karambolage med Pampers' patenter. Det ses blandt andet på vægten af bleerne, der er faldet generelt siden Tænks seneste ble-

test i 2005, og Pampers har eksempelvis slanket sin Baby-Dry i størrelse 4 fra 38,5 til 33 gram.

Som modpol findes discountbleer, hvor producenterne ikke umiddelbart lader sig presse under 42 gram, før det er et klart forbrugerønske.

Det svære miks

Hemmeligheden bag den perfekte ble er rent videnskabeligt ikke så svær at aflure, men handler om kernen af bleen: en blanding af et papirmateriale, der minder om vat, og det syntetiske granulat SAP, der ligner sukker. Sammen sørger de for hurtigt at opsuge, fordele og indkapsle væsken inde i bleen, så den ikke generer huden.

Den store udfordring for producenterne er at mikse de to materialer helt homogent, så der ikke opstår klumper – og det skal vel at mærke ske på en fabriksmaskine, som sprøjter over ti bleer ud i sekundet. Tendensen går mod at få mere og mere af det superabsorberende SAP i kernen af bleerne i forhold til det absorberende papirmateriale, og i dag indeholder mange bleer vægtmæssigt halvt af hver.

Bleer skal se pæne ud

Under et bleskift er det normalt ikke mange sekunder, man ser på bleerne, inden der kommer tøj ud over dem. Alligevel er æstetikken på ydersiden af bleen noget, der afgør valget af bleer. Det viser Tænks brugertest, og producenters test har

også vist, hvordan selv små afvigelser i bleens påtrykte motiv straks bliver spottet af brugerne.

Mange bleer har tryk i lyse grønne nuancer, hvilket kan være kraftigt inspireret af Pampers.

Libero har en gang imellem forskellige nye designkollektioner, og denne sommer blev der især appelleret til fædre med farverige buksebleer påtrykt et fodboldtema op til VM i Sydafrika.

Producenterne har også arbejdet med at gøre overfladen uden på bleerne blød som tekstil i stedet for lidt hård som papir – og det er også mere af hensyn til forældrenes fornemmelse af produktet.

Tidligere solgte butikkerne både drenge- og pigebleer, mens alle bleer i dag er unisex. Førhen var bleerne med god grund udformet forskelligt for at passe til hvert køns behov, men i dag er bleerne så effektive, at der ikke er nogen grund til at differentiere modellerne på grund af funktion. Det kan i stedet blive en visuel gimmick fra producenterne igen at lave kollektioner særligt til piger eller drenge. □

Engangsbleen blev opfundet i 1946.

Læs udviklingshistorien på www.taenk.dk/blehistorie

HVAD ER DER I BLEEN?

Engangsbleer består af et opsugende materiale med et tyndt lag plast udenom. Det opsugende materiale består af papirmasse og plastmaterialet SAP (superabsorberende polyacrylat).

Det tynde laminat af plast på indersiden har en struktur som tekstiler, så væde kan trænge igennem. På ydersiden af bleen er plastlaget vandtæt. Bleen sættes typisk fast med et elastikbånd og et velcrolignende materiale i de åbne bleer. Omkring hver fjerde solgte ble er en bukseble, der sidder som et par underbukser.

Så meget koster dit barn i bleer

I løbet af de første år af et barns liv bruger det mindst 5000 bleer, hvilket kan give store udsving i den totale belastning af husholdningsbudgettet:

Lavprisbleer: ca. 5.000 kr.

Tilbudspris på mærkevarebleer: ca. 8.000 kr.

Fuldpris på mærkevarebleer: ca. 11.500 kr.

Størst mulige besparelse: ca. 6.500 kr.

(Beregning baseret på pris for allround størrelse 4-bleer)

Tjek tilbudsaviserne eller se Ugens tilbud på www.bleguiden.dk

Libero.dk har en oversigt, der viser, hvor firmaets bleer er på tilbud.

Vær opmærksom på, at der er stor forskel på antallet af bleer i pakkerne

– i størrelse 4 indeholder mærkerne i Tænks test mellem 26 og 80 styk.

Når baby skal have bleer på tilbud, så triller mor og fars kroner samtidig i en lind strøm ned i lommerne på supermarkedet, når de samtidig køber andre varer – og dermed har den bløde lokkemad virket perfekt.

Bleer som lokkemad

De fleste børnefamilier vil gerne opsøge tilbud på de varer, de forbruger i rå mængder. For eksempel bleer. Men når far, mor og børn kører på indkøb efter bleer på tilbud, så er det et handlemønster, der er nøje gennemtænkt og planlagt af andre end far og mor.

Tænk har gennem det sidste halve år holdt øje med forskellige detailkæders tilbudskampanjer på bleer, og der danner sig et jævnt mønster. Hos Dansk Supermarked veksler det hver uge mellem, at enten Føtex eller Bilka har tilbud på enten Libero eller Pampers. Stort set samme mønster ses hos Coop's butikker. Og det er ikke tilfældigt.

"Hvert år forhandler vi med detailhandlen om, hvad de skal betale for vores bleer, hvor mange tilbudskampanjer de skal føre, samt hvilke produkter der skal på tilbud. Når vi har lagt os fast på en aftale for det kommende år, så er det detailhandlernes ansvar at afvikle kampagnerne," fortæller Anders Berg, der er kommerciel direktør i Libero.

Og den praksis er helt basal købmandsvidenskab. For det gælder om at få børnefamilierne ind i butikkerne, så producenten kan

få solgt nogle bleer, og detailhandlen kan få gang i et mersalg af butikkens øvrige produkter.

"Bleer betragtes som en indtrækkervare, altså en vare, der trækker kunder ind i butikken, når den er på tilbud. Det samme gælder for kaffe, smør, øl og sodavand – og Sloggi-trusser. Og når vi først har folk inde i butikken, så foretager de ofte også deres øvrige indkøb i vores butik," siger Erik Eisenberg, der er informationschef i Dansk Supermarked.

80 procent sælges på tilbud

Hvor der handles, der spildes. Libero sælger 80 procent af deres bleer på tilbud, og man kan spørge sig selv, hvordan det kan løbe rundt, og hvorfor Libero ikke forlanger fuld pris for deres produkt. Men det har en helt naturlig forklaring, afslører Erik Eisenberg fra Dansk Supermarked.

"Vi ved udmærket godt, at vi stiller en mulighed for en massiv eksponering af leverandørernes varer til rådighed i vores tilbudsaviser, som rigtig mange mennesker læser. Den eksponering har en enorm værdi – og det ved vores leverandører godt." □ >>>

ENDEN ER ALTID GOD

Pampers vinder testen, men de fleste andre bleer klarer også fint opgaven med at holde numsen tør og uheld inde.

TEST Bleer er et af de produkter, der bare skal virke. En discountble kan blive en kortfristet besparelse, hvis du ender med at skulle vaske snavsetøj oftere.

Men kan de billige bleer give en besparelse på flere tusind kroner årligt og stadig være gode nok? Det skulle Tænks første bletest siden 2005 afdække, og siden da har der været en heftig produktudvikling. Bleerne er blevet lettere og tyndere, men har stadig en helt tilstrækkelig sugeevne, viser vores laboratorietest.

Nogle bleer kan suge rigtig meget væske, men derfor er det stadig vigtigt at skifte så ofte, at børnene ikke går rundt med våd ble for længe. Alle bleer suger langt over grænsen for at opnå den bedste klassificering. Pampers absorberer mindst, men suger stadig en halv gang over grænsen.

Bleerne har lidt forskellig absorberingshastighed, som er vigtig for at undgå, at huden bliver våd og irriteret – men ingen af produkterne er problematiske.

Bleerne er alle fri for lotion. Landlord fra Rema 1000, Baby Care fra Føtex/Bilka og Pampers Baby-Dry er deklareret i samarbejde med Astma-Allergi Danmark.

Eftersom alle 12 bleer klarer den tek-

niske del af testen fint, er hovedvægten i testkonklusionerne lagt på brugertesten. Her prøvede 30 familier alle testens bleer ved i alt 5400 bleskift på børn, der var mellem fire måneder og tre år. Allroundbleen i størrelse 4 klarede fint de meget forskellige størrelser af numser.

Pasformen scorer højt

Funktionaliteten i designet er vital for den daglige komfort. Brugerne har peget på vigtigheden af, at flapperne er elastiske, og at bleen har en god pasform. Bleerne har lidt forskelligt design med hensyn til brug af elastik, men har typisk elastik i siderne, så den kan sidde tæt til barnet uden at give mærker eller hæmme bevægeligheden.

En pålidelig ble i dagligdagen vejer tungt. Brugerne havde de dårligste erfaringer med Pusletid fra Fakta, fordi den oftest gik i stykker i snipperne, så bleen fik bedømmelsen middel. Nature Babycare og Baby Charm havde problemer, når velcrolukningerne blev åbnet og lukket flere gange.

Den klare vinder hos brugerpanelet var Pampers Baby-Dry, efterfulgt af Libero Comfort fit, der har den største markedsandel på det danske marked. Pampers har

den letteste og tyndeste model, som derfor ikke fylder for meget under tøj og er lettere at gå med – og det falder i testpanelets smag. På alle parametre i brugertesten scorer Pampers topkarakter. Omvendt synes flere af forældrene, at Nature Babycare og Landlord er lidt stive, tunge og uflexible for børnene. Bleen fra Baby Charm får også en middel bedømmelse i pasform.

Ingen af de 30 børn i testen fik irriteret hud af Libero og Pampers, og i det hele taget var hudirritation ikke noget udpræget problem i brugertesten. For de fire bleer fra Nature Babycare, Pusletid, Toujours og Landlord blev der i flere tilfælde noteret mindre mærker, fordi bleerne har strammet for meget eller siddet forkert.

Ingen bleer i testen indeholder lotion, der skal være deklareret på pakken. Derimod behøver der ikke at stå, hvis der er parfume i bleerne, selv om parfume kan give allergi. Vi har ikke testet for parfume, men Miljøstyrelsen har tidligere fundet parfumestoffet limonene i dele af materialet.

Bleerne bleges ofte med klordioxid eller hydrogenperoxid (brintoverilte). Specielt blegning med klordioxid kan være miljøbelastende. □ >>>

Grumsede grønne profiler og lysegrønt håb

Landlord fra Rema 1000 og Pusletid fra Fakta er som de eneste i testen svanemærkede.

Svanen stiller krav om fuld deklaration af produkternes materialer. Og der stilles miljøkrav til produktionen. Blegning må ikke ske med klogas eller optisk hvidt. Svanemærkede bleer er blandt de mest miljøvenlige. Kravene strammes løbende og mindst hvert tredje år. Producenter skal betale 0,3 procent af omsætningen på varer med Svanen.

Moltex og Nature Babycare vil gerne profilere sig som miljøvenlige, men det grønne bil-

lede er noget uklart, og de to produkter har ikke Svanen eller andre officielle danske mærker.

At bleerne fra Moltex har det tyske ord 'Öko' på emballagen, betyder ikke, at de er økologiske – men at producenten mener, at de er mere miljøvenlige end andre bleer, fordi bleerne er fri for kemi, og plasten er fremstillet af majsstivelse. Ifølge teksten på pakken er dele af bleen komposterbar, og blegningen er sket uden klor. Emballagen er komposterbar.

Nature Babycare skriver på pakken, at bleen er klorfri, 100 procent komposterbar, plast er

erstattet af majs, og det er "den første miljøvenlige ble, som bygger på ny, grøn teknik. Lige så effektiv som de bedste".

I kriterierne for Svanen indgår slet ikke komposterbarhed og genanvendelse, da det ikke giver mening i Norden, hvor stort set alt affald bliver brændt.

Libero lover mærkning

De internationale sværvægtede Pampers og Huggies har ingen bleer med den nordiske miljømærkning. Den største spiller på det danske blemarked, Libero, er svanemærket, men endnu kun på bleer til de aller-

mindste – ikke på allroundbleestørrelsen i testen.

Da Tænk spørger Liberos danske kontor, forklarer presseansvarlig Ulla Rode, at der indholdsmæssigt ikke er forskel på de store og de små bleer.

"Det handler om, at en vis procentdel af sugemassen skal komme fra svanemærket træmasse – det gør den ikke til fulde i de større bleer."

Men efterfølgende vender hun tilbage med et grønt løfte:

"Jeg kan garantere, at alle Libero-bleer, undtagen Up&Go, er svanemærkede inden udgangen af 2010." □

FIND BLEEN, DER PASSER TIL DIT BARN

Hvis du begynder at bruge et bestemt mærke af bleer og ikke har problemer med det, er motivationen lav for at skifte til et billigere mærke eller finde en ble, der måske passer barnet bedre. Men børn er forment forskelligt, og det er vigtigt at finde en ble med en pasform, der passer til dit barn.

Spørg andre for at høre deres erfaringer og lån bleer i omgangskredsen – eksempelvis i mødregruppen – for at finde frem til det mærke, der sidder bedst på dit barn. Bleen skal sidde til uden at stramme og hæmme bevægelserne. Elastik langs ben og ryg mindsker risikoen for udslip.

TÆNK ANBEFALER

Bedst i Test er Baby-Dry fra Pampers, da bleen klarer de tekniske test godt, er let og blød og begejstrer brugerne. Men generelt viser testen, at blemarkedet byder på rigtig mange gode modeller, også i den billigere ende. Går du efter en billigere og mindre miljøbelastende ble, er den svanemærkede ble Landlord fra Rema 1000 et godt valg. Testens billigste, Toujours og Vibelle, er også blandt testens bedre bleer.

På www.taenk.dk/test/bleer finder du mere information om alle testens 12 bleer.

BLEER		Samlet bedømmelse	Samlet bedømmelse, %	Fundet til, kr.	Pris pr. stk., kr.	Antal bleer i pakken	Vægtgruppe, kg	Butikker	Elastik ved lukning
1	Pampers Baby-Dry	▲▲	84	94	2,1	44	7-18	Diverse	i bleens sider
2	Libero Comfort fit	▲	77	135	2,3	60	7-14	Diverse	i bleens sider
3	Huggies Super-Dry	▲	71	129	2,2	58*	7-14	SuperBrugsen, Kvikly	i bleens sider
4	Toujours Air confort	▲	69	49	1,0	50	7- 8	Lidl	i bleens sider
5	Unique**	▲	69	69	1,4	50	7-18	SuperBest	på velcrosnipper
6	Vibelle Play	▲	69	79	1,0	80	7-18	Aldi	i bleens sider
7	Baby Care	▲	69	79	1,3	62	9-18	Føtex, Bilka	på velcrosnipper
8	Landlord Bleer Bleier	▲	68	50	1,0	50	7-16	Rema1000	i bleens sider
9	Moltex Öko Die Weiße***	▲	68	100	2,3	42****	7- 8	SuperBest**, Internetbutikker*****	på velcrosnipper
10	Pusletid	▲	65	55	1,1	50	8-18	Fakta	i bleens sider
11	Baby Charm Super Dry Classic	●	60	25	1,0	26	7-18	Føtex, Bilka	uden elastik
12	Nature Babycare***	●	52	140	2,9	48	7-18	Irma	i bleens sider

* Siden vores test er pakkerne ændret til kun at indeholde 56 bleer.
 ** Bleen trækkes ud af markedet, men SuperBest-butikker sælger fortsat ud af deres restlagre.
 *** Bleen er trukket ud af sortiment i SuperBest, men butikkerne sælger fortsat ud af deres restlagre.
 **** Pakker med 42 bleer er kun fundet i SuperBest. Ellers sælges modellen med 40 styk.
 ***** www.naturesource.dk, www.purebaby.dk, www.ukrudt-helsekost.dk.

PLEJE AF BABYNUMSER

- Spar på sæben – den er oftest ikke nødvendig til babyer, der kun får modermælk – og skyl efter med rent vand. Brug en mild børnesæbe uden parfume, helst svanemærket.
- Lad helst numsen lufttørre helt, før du lægger ren ble på, evt. med en ikke for varm hårtørrer. Ellers kan en stofble også bruges.
- Brug ikke salve efter hvert bleskift, men kun ved irritation eller begyndende rød numse. Har der udviklet sig sår, så læg en kogt, men afkølet klud i bleen.
- Har dit barn diarré, er det en god idé at lægge et stykke bomuldsstof i bleen.
- Husk, at der kan være behov for, at også barnet får vasket fingre efter bleskift.
- Brug ikke parfumerede vådservietter til børn. Anvend i stedet vand og engangsvaskerklude af skumgummi.

FAKTA OM TESTEN

Vi har testet 12 bleer i laboratoriet og i en brugertest. Alle bleerne er almindelige engangsbleer, der kan lukkes op i siden. De er alle størrelse 4 eller Maxi, hvilket betyder, at de passer til børn, der vejer mellem 7 og 18 kg. Udvalget består både af de kendte internationale mærker, danske forhandlers egne mærker og indeholder også svanemærkede bleer samt bleer med en grøn profil.

Sugeevnen er undersøgt ved tre forskellige test: bleens sugkapacitet, sugehastighed, samt om bleen kan holde sig tør på overfladen, også efter at den har suget væske.

Sugekapaciteten af bleerne er undersøgt ved at klippe et stykke på 10 x 10 cm ud, nedsænke det i en væske tilsvarende urin i ti minutter, hvorefter overskydende væske presses ud. Forskellen i vægt mellem den tørre og den våde ble fortæller, hvor meget væske bleen kan suge. Målingen er gentaget på seks bleer af hvert mærke.

Sugehastighed og fugt på overfladen er en test af, hvor hurtigt bleen kan suge 5 ml væske til sig, samt om bleens over-

flade er fugtig, efter at væske svarende til en tissetår (15 ml) er hældt på bleen. Det sidste undersøges ved at lægge filterpapir på overfladen af den våde ble og belaste den med 4 kg i to minutter. Forskellen i vægt af filterpapiret før og efter fortæller, hvor meget væske filterpapiret har suget til sig, og dermed hvor våd bleen er på overfladen.

Brugertesten er udført af 30 familier med et blebarn på mellem 4 og 42 måneder med en vægt mellem 8 og 18 kg. I brugerpanelet var der en ligelig fordeling mellem pige- og drengebørn. Hver familie har afprøvet 15 bleer af hvert mærke, eller hvad der svarer til cirka tre dages brug af bleerne. Derefter har de skiftet til et nyt mærke. Efter hver testperiode har familierne udfyldt et spørgeskema om, hvor let bleen var at tage af og på, hvor godt den passede til børnene, hvor sikker den var i forhold til lækage, hvor godt snipperne på bleen fungerede m.m.

Samlet bedømmelse vægtes således: De tekniske test af sugeevne, hastighed og overfladens tørhed 5% og brugertesten 95%.

	Elastik i ryg	Vægt pr. ble, g	Sugeevne	Sugekapacitet	Sugehastighed	Fugt på overfladen	Brugertest	Taget på	Taget af	Holder huden tør	Passform og komfort	Blødhed, indvendig	Holdbarhed	Gentagen åbne og lukke	Anden mærkning
nej	33	▲▲	▲▲	▲	▲▲	▲▲	▲▲	▲▲	▲▲	▲▲	▲▲	▲▲	▲▲		Astma og Allergi
ja	40	▲▲	▲▲	▲	▲▲	▲	▲▲	▲▲	▲	▲	▲	▲	▲		
ja	41	▲▲	▲▲	●	▲▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲		
nej	43	▲▲	▲▲	▲▲	▲▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲		
nej	40	▲▲	▲▲	▲▲	▲▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲		Dansk Varefakta Nævn
nej	37	▲▲	▲▲	▲▲	▲▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲		
nej	42	▲▲	▲▲	▲▲	▲▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲		Astma og Allergi
nej	44	▲▲	▲▲	▲▲	▲▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲		Astma og Allergi, DVN
nej	43	▲▲	▲▲	▲▲	▲▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲	▲		
nej	43	▲▲	▲▲	▲▲	▲▲	▲	▲	▲	●	▲	▲	●	▲		
ja	37	▲▲	▲▲	▲	▲▲	●	●	▲	●	●	▲	▲	●		
ja	47	▲▲	▲▲	▲	▲▲	●	●	▲	●	●	●	▲	▼		

SVANEMÆRKET

▲▲ MEGET GOD

▲ GOD

● MIDDEL

▼ UNDER MIDDEL

▼▼ DÅRLIG

COPYRIGHT TÆNK

Hårfarve rammer immunforsvaret

KEMI Det har længe været kendt, at hårfarve kan give allergi. Men nu har danske forskere fundet ud af, at hårfarve også kan påvirke immunforsvaret.

Farvestoffet p-phenylenediamin (PPD), som er meget brugt i hårfarve, gav kun en lille reaktion, da det blev testet i ren form. Men da forskerne blandede forbindelsen med oxidationsmidlet – som er normalt, når man farver hår – var reaktionen voldsommere. Kombinationen udløste ikke kun reaktioner i de hudområder, der havde været i kontakt med kemikalierne, men i hele immunsystemet. Hvis du vil undgå at få allergi med mere, så lad være med at farve dit hår!

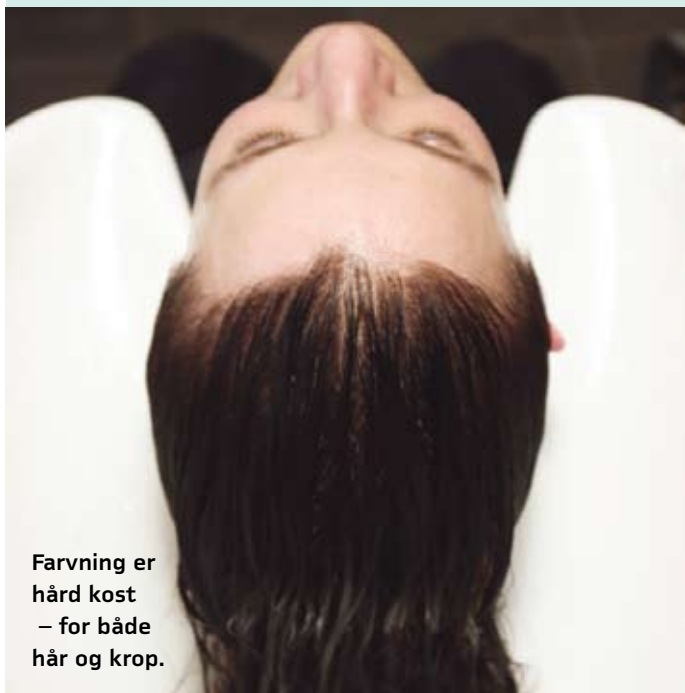
Miljøstyrelsen anbefaler:

Farv aldrig hår, hvis ...

- du har udslæt i ansigtet eller hovedbunden.
- du tidligere har fået lavet en henna-tatovering.
- du tidligere har fået kløe, hævelser i ansigtet eller udslæt efter hårfarvning.
- du er gravid eller ammer.

Hvis du beslutter dig for at farve dit hår, bør du ...

- altid læse advarselsteksten og følge brugsanvisningen.
- vælge striber i håret frem for helfarvning, da huden bliver mindre udsat.
- vælge en skyllefarve frem for en permanent hårfarve.
- så vidt muligt undgå, at farvestoffet kommer i kontakt med ører og ansigt.
- undgå farvninger, hvor farven berører hovedbunden.
- gemme emballagen et par dage, hvis du skulle få en reaktion. Det gør det lettere at klage. *ims*

Farvning er hård kost – for både hår og krop.

9 år

Cirka så længe forventer forbrugerne i gennemsnit, at deres fladskærm vil holde, ifølge Tænks Mærkebank. Men nogle er mere optimistiske end andre: 26% af dem, der ejer en fladskærm fra Philips, forventer, at deres tv vil holde over 10 år. Modsat er Samsung-ejerne de mest pessimistiske – her svarer 19%, at de kun forventer, at deres skærm holder i op til 6 år.

Se Tænks Mærkebank om fladskærme på side 21.

Kommuner aner ikke, hvor deres it-skrald havner

GENBRUG To ud af tre kommuner i Danmark kan ikke redegøre for, hvor deres gamle og udtjente computere og printere bliver af, når de selv er færdige med dem og lægger dem af på genbrugsstationen. Det viser en ny undersøgelse fra DanWatch.

Som skrevet i Tænk i april 2008, så havner alverdens computere og andet it-skrald på lossepladser i blandt andet Ghana. DanWatch peger på manglende overblik og dårlig kontrol som nogle af årsagerne til, at der ikke bliver taget korrekt hånd om det brugte it-udstyr.

Og det underbygger den nye undersøgelse i den grad. For eksempel må kommunerne ikke læsse deres brugte it-udstyr af på genbrugsstationerne, men skal betale for at få deres brugte it oparbejdet. Alligevel oplyser 56 kommuner i undersøgelsen, at de afleverer deres it-skrald på genbrugsstationer, hvilket er gratis. Kun 16 kommuner oplyser, at de betaler for at få oparbejdet deres aflagte computere og printere. *lsg*

Læs mere på: www.taenk.dk/itskrald2010

SPIS ØKO UDE

Nu kan du gå efter at spise økologisk på restauranter og hoteller mm. Se, hvem der har fået det statskontrollerede mærke, på www.økologisk-spisemærke.dk

Blod i mobilen

SOCIALT ANSVAR Hvad er min mobiltelefon egentlig lavet af? Det spørgsmål forsøger instruktøren og aktivisten Frank Poulsen at svare på i en dokumentarfilm. Med livet som indsats tager han til Congo og besøger de miner, hvorfra mineraler til Vestens mobiler udvindes. Mineraler, der vel at mærke også er med til at finansiere den lokale borgerkrig, der allerede har kostet fire millioner liv. Mineraler, som udvindes fra miner, der på skift styres af konkurrerende militser. Mineraler, som udvindes af børn under kummerlige forhold.

Filmen sætter et stort, kritisk spørgsmålstejn ved vores forbrugersamfund – for hvor langt rækker vores ansvar, når vi køber en mobiltelefon? Hvor stopper virksomhedernes ansvar, når de sælger en? Og er der overhovedet noget, den almindelige forbruger kan gøre?

Filmen *Blod i mobilen* har premiere den 1. september via DOX: BIO i 35 biografte lande over, og i forbindelse med fremvisningerne vil der være live transmission med debat mellem instruktøren af filmen og blandt andet repræsentanter fra elektronikindustrien. *lsg*

Er du medlem af Forbrugerrådet, og vil du gerne vinde et sæt af de 5 x 2 billetter til en valgfri biograf nær dig, så send en mail til konkurrence@fbr.dk med navn, adresse og medlemsnummer. Du kan kun deltage en gang pr. medlemsnummer. Vinderen offentliggøres i fredagsnyhedsbrevet Forbrugernyt, som du kan tilmelde dig på www.taenk.dk

Fotos fra filmen *Blod i mobilen*.

NYT FRA
FORBRUGERRÅDET

Farlige farver i mad

Forbrugerrådet har i flere år kæmpet for at få et forbud mod farvestoffer, der kan gøre børn hyperaktive. Og nu er vi kommet et skridt nærmere. Fødevarer med de problematiske farvestoffer skal fremover mærkes med denne advarsel: "Kan have en negativ indvirkning på børns aktivitet og koncentrationsevne". Bemærk, at mærkningen ikke gælder drikkevarer med alkohol, og kun produkter, der er fremstillet efter den 20. juli 2010, skal mærkes.

Mad under lup

Du skal have de kritiske briller på, når du i fremtiden skal afkode, hvor mange kalorier der er i en madvare. For nylig besluttede EU nemlig, at den vildledende mærkningsordning GDA skal være obligatorisk på fødevarer. GDA står for Guideline Daily Amount og viser, hvor meget energi, fedt, salt og sukker der er i en gennemsnitlig portionsstørrelse – men tager ikke højde for, at folk spiser forskellige mængder mad. Derfor mener Forbrugerrådet, at mærket kan være stærkt misvisende.

Spørg om kemi i varerne

Mange varer i butikkerne er ikke deklarerede. Derfor kan det være svært at se, om produkter som tøj, legetøj, møbler og lignende indeholder skadelige stoffer. Men du har faktisk ret til at få det oplyst. Du kan læse, hvordan du gør, i folderen *Farlig kemi i forbrugerprodukter? Du har ret til viden!*, der er udgivet i samarbejde mellem Det Økologiske Råd og Forbrugerrådet. Hent folderen på:

www.forbrugerradet.dk/kemi

FÅ RENT TØJ I KOLDT VAND

Tøjet bliver rent, når du vasker det på 15°C. Med et vaskemiddel til koldt vand sparer du på strømforbruget – til gavn for miljøet. Skal bakterierne væk, må du fortsat vaske på 60°C.

TEST 600 kg vasketøj om året.

Den gennemsnitlige danske familie vasker flittigt. Det kræver store mængder vaskemiddel, vand og ikke mindst strøm for at varme vandet i vaskemaskinen op. Du kan spare på strømforbruget ved at vaske på lave grader, og selv om det langt fra er alle maskiner, der kan vaske ved lave temperaturer, er der efterhånden flere vaskemidler til lave temperaturer at vælge imellem i butikkerne.

Bliver tøjet rent, når vi vasker på 15°C? Ja, det viser Tænks test af koldt vandsvaskemiddel.

Tænk har i samarbejde med Teknologisk Institut testet fem flydende vaskemidler til koldt vand. Vi vaskede ved 15°C og udsatte vaskemidlerne for tøj plettet med æg og farve, stivelse, kakao og hudfedt.

Vaskemidlerne fra Tusindfryd, Care, Netop og Biotex klarede opgaven. De fire midler var overordnet set lige så gode som et

almindeligt vaskemiddel, som blev stillet samme opgave ved 40°C, dog var Biotex det mindst effektive af de fire. Vi testede også de fem koldt vandsvaskemidler ved 40°C, og her var de en smule mere effektive. Producenten oplyser, at vaskemidlerne fra Care og Tusindfryd er ens.

Der er større eller mindre chance for at få pletterne af, afhængigt af hvilket vaskemiddel man vælger. Vaskemidlet fra Ariel bestod ikke testen. Det havde især problemer med at få bugt med pletter med æg, som er proteinholdigt. Vaskemidlet ender med en samlet bedømmelse under middel.

"Vores egne test viser, at vores produkt fungerer godt, hvis man vasker i et koldt vandsvaskeprogram, hvor vasketiden er længere, og der er større mekanisk bearbejdning – og ikke i et finvaskeprogram, som er brugt i testen," siger Ina Andersen, kommunikationschef Ariel Danmark (Procter & Gamble).

Typen af stof, der skal vaskes, betyder også noget for resultatet. Det er sværere for alle produkterne at få bugt med pletterne på de syntetiske fibre end på den rene bomuld. Men med det rette vaskemiddel kan let til normalt snavset tøj altså blive rent, selv om temperaturen skrues langt ned. De testede vaskemidler er hovedsageligt beregnet til kulørt vask og indeholder ikke blegemiddel. Vi har derfor ikke testet, hvor gode de er til at blege pletter som te eller kaffe. Du skal nok ikke forvente, at disse produkter udfører mirakler på dit hvide tøj. De skal bruges til kulørt vask, og er der markante pletter på tøjet, kan du komme eksempelvis opvaskemiddel på pletten inden vask.

Du bliver ikke rig af at vaske ved 15°C i stedet for 40 – men det er en væsentlig energibesparelse til gavn for miljøet, som er nem at tage med i den daglige tøjvask.

Vaskemidlerne til koldt vand er ikke

Strimlen med de fem forskellige pletter, som vaskemidlerne blev udsat for (fra venstre): kakao og mælk, hudfedt på bomuld, hudfedt på polyester, stivelse samt æg og pigment, hæftes på et viskestykke inden vask.

væsentligt dyrere end almindeligt vaskemiddel. Både almindeligt og koldtovandsvaskemiddel koster typisk en til tre kroner pr. vask – noget vaskemiddel er dog dyrere. Du sparer cirka 60 procent af elforbruget pr. vask ved at skifte fra 40 til 15°C. Omregnet til kroner og øre giver det en familie på fire en besparelse på nogle hundrede kroner om året.

Skåner miljøet

Er kemien i koldtovandsvaskemidlerne mere krads, for at tøjet kan blive rent? To af de testede vaskemidler er mærket med det nordiske miljømærke Svanen, og to er mærket med Astma-Allergi Danmarks blå krans. Intet tyder på, at flydende vaskemidler til lave temperaturer generelt har en mere problematisk kemisk sammensætning end andet vaskemiddel, siger Trine Thorup Andersen, konsulent i Miljømærkning Danmark, som står for svanemærkningen.

”Når man anvender et svanemærket koldtovandsvaskemiddel og følger vaskeanvisningen med rette temperatur og dosering, vil der være en miljømæssig gevinst, da der både stilles skrappe krav til produktets kemi, og fordi der spares på strømmen,” siger Trine Thorup Andersen.

Krav til vaskemaskinen

Har du en ny vaskemaskine, er der en god chance for, at du kan bruge koldtovandsvaskemidlerne, for flere nye maskiner er programmeret til at håndtere de helt lave vaskegrader. På maskinen kan du enten selv regulere temperaturen på det almindelige vaskeprogram ned til 15 eller 20 grader, eller maskinen har et program, der vasker med koldt eller næsten koldt vand. Det kan være angivet på forskellig vis på maskinen – tjek brugsanvisningen, hvis du er i tvivl om, hvorvidt din vaskemaskine kan klare opgaven.

Sådan vasker vi

- 67%** bruger aldrig koldtovandsvaskemiddel.
- 7%** bruger kun koldtovandsvaskemiddel.
- 21%** bruger både og.

Tænks Mærkebank, undersøgelse blandt forbrugere med vaskemaskine, foråret 2010.

Er vaskemaskinen ældre og ikke programmeret til de helt lave temperaturer, kan du skåne miljøet ved at vaske dine sædvanlige 40 graders vaske på 30 grader.

Du kan ikke snyde en ældre vaskemaskine ved at vaske dit almindelige tøj med koldtovandsvaskemiddel i et uldprogram. >

Både test af vaskeeffektivitet og test af bakteriehæmning er udført ved en finvask vasket med koldt vand svarende til 15 grader samt ved en vask på 40 grader. Vaskemidlet er doseret nøjagtigt efter de forskellige vaskemidlers doseringsvejledning svarende til en vask på 3,5 kilo. Efter vasken var mange af de inficerede bakterier tilbage på kluden med blod, og pletterne på viskestykket var kraftigt reduceret.

Den mekaniske vask er anderledes i et vaskeprogram til uld, og dit tøj bliver ikke vasket på samme måde. Uldprogrammer bruger desuden ofte mere vand.

Læs på vaskemidlet, hvad det kan bruges til.

Bakterier skal væk med varme

I en undersøgelse fra Tænks Mærkebank svarer 40 procent af brugerne af koldt vandsmiddel, at de oplever lugtgener fra

vaskemaskinen. Det er lidt flere end dem, der bruger almindeligt vaskemiddel. Lugten kan skyldes en bakteriebelægning i maskinen, som kan fjernes ved at vaske på 60°C.

Under alle omstændigheder slipper man ikke uden om 60 graders vaske.

Snavs og mindre pletter er én ting – hvad med de usynlige bakterier? Når vi vasker karklude, håndklæder og viskestykker, bør bakterierne forsvinde sammen

med skyllevandet. Men det er nødvendigt at hæve temperaturen langt over 15°C for at slippe af med bakterier.

I testen inficerede Tænk klude med en almindelig menneskelig bakterie, som havde groet i kludene i blod. Kludene blev vasket sammen med klude uden bakterier. Efter vask var der stadig bakterier i og på tekstilerne, og bakterierne havde spredt sig i vasken.

Det er heller ikke nok at skrue op til

VASKEMIDLER TIL KOLDT VAND	Samlet bedømmelse	Samlet bedømmelse, %	Fundet til, kr.	Antal vaske***	Pris pr. vask, kr.	Temperatur-interval angivet	Effekt ved 15°C	Effekt ved 40°C	Bakteriehæmning 15°C	Information
1 Tusindfryd Koldt vandsvaskemiddel*	▲▲	69	69	25	2,8	20 - 60	▲	▲	Nej	▲
2 Care Flydende Koldt vandsvaskemiddel*	▲	66	27	19	1,4	10 - 60	▲	▲	Nej	▲▲
3 Net-op Flydende Koldt vandsvaskemiddel	▲	64	29	20	1,5	"koldt"	▲	▲	Nej	▲
4 Biotex Color	●	53	32	13	2,5	15 - 60	●	●	Nej	▲
5 Ariel Excel Gel Color**	▼	39	63	19	3,3	15 - 95	▼	●	Nej	●

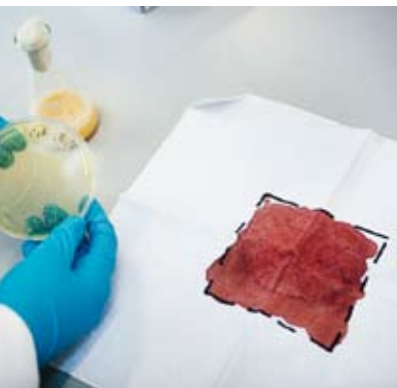
* Producenten oplyser, at produkterne er identiske.

** Producenten oplyser, at denne udgave af produktet er på vej ud af markedet og erstattes af en ny.

*** Ved dosering for normalt snavs tøj, middelhårdt vand.

**** AAD: Astma-Allergi Danmark.

▲▲ MEGET GOD ▲ GOD ● MIDDEL ▼ UNDER MIDDEL ▼▼ DÅRLIG

FAKTA OM TESTEN

Vi har testet fem flydende vaskemidler, der kan vaske i koldt vand. De fleste af dem angiver, at de er til kulørt vask.

Vaskeeffektivitet er testet ved at vaske en række "pletter", det vil sige små stykker stof med henholdsvis æg og pigment, stivelse, en blanding af kakao og mælk samt hudfedt på polyester og på bomuld. Hvert produkt er testet i fem forskellige vaske ved henholdsvis 15 og 40°C, og i hver vask er der fire udgaver af de fem pletter.

Inden vask fyldes maskinen med vasketøj svarende til 3,5 kg. Vi har fulgt vaskemidlernes doseringsvejledning til vask af normalt snavset tøj i blødt vand, da testen er udført med blødt vand (5°dH). Vaskeprogrammet er finvask.

Efter vask er stoffet med pletterne tørret, hvorefter vi har målt refleksion af lys fire forskellige steder på hver plet for at afgøre, hvor ren pletten er blevet efter vask.

Til sammenligning har vi også testet et standard vaskemiddel samt en vask uden vaskemiddel, kun med vand.

Bakteriehæmning ved lave temperaturer er undersøgt ved at inficere klude med bakterien *Staphylococcus aureus* og give dem mulighed for at vokse på kludene i blod. Det er en udbredt bakterie, der findes i mennesker, blandt andet i næsen.

Hvert vaskemiddel er testet efter en vask ved 15°C. I hver vask medtages tre bakterieinficerede klude samt tre klude, der kun har blod på sig. Efter vask tæller vi, hvor mange bakterier der stadig findes i stoffet, samt om bakterierne har spredt sig til kludene kun med blod.

Til sammenligning har vi også testet et referencevaskemiddel ved 15, 40 og 60°C samt vasket uden vaskemiddel, kun med vand.

Deklarationen skal kunne findes på nettet, og det er registreret, hvorvidt produkterne indeholder parfume og optisk hvidt. Disse oplysninger tæller ikke med i den samlede bedømmelse.

Resultaterne vægtes således: Vaskeeffektivitet ved 15°C 75%, ved 40°C 20% og information på produktet 5%.

Reduktion af bakterier vægtes ikke, da det for alle vaskemidlerne først sker ved 60°C.

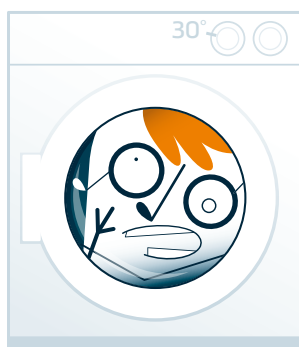
TEKNOLOGISK
INSTITUT

Testen er udført i samarbejde med Teknologisk Institut.

40°C, for her forsvinder omtrent samme mængde bakterier som ved 15°C. Først ved 60°C får du bugt med bakterierne og undgår spredningen til andet tøj.

Der er dog ingen grund til at vaske på hverken 70 eller 90°C, siger Elisabeth Morsing, konsulent ved Teknologisk Institut.

"60 grader er fuldt tilstrækkeligt og desinficerende. Her sker en kraftig reduktion af bakterier, og også husstøvmider dør ved vask ved 60 grader." □ >

5

Parfume
Optisk hvidt
Anden mærkning

Nej	Nej	
Nej	Nej	AAD****
Nej	Nej	AAD****
Ja	Nej	
Ja	Ja	

TÆNK ANBEFALER

Har du en maskine, der kan vaske ved de lave temperaturer, kan vi anbefale Tusindfryd, Care og Net-ops flydende vaskemidler til dine kulørte vaske af let til normalt snavset vasketøj. De er svanemærkede, og derfor stilles der krav til indholdsstofferne. Samtidig vasker de ved 15 grader på højde med et standard vaskemiddel ved 40 grader.

Fra kogevaske til kold vask

Da mormor var ung, blev der kogevasket. Dengang blev der vasket sjældnere, og kogevask var hygiejnisk og fjernede lugt. I dag er vasketøjet kun let snavset, og det kan klares ved langt lavere temperatur.

Vasketid, mekanisk bearbejdning, temperatur og kemi – såkaldt 'sæbe' – er afgørende for, om vasketøjet bliver rent og pletfrit.

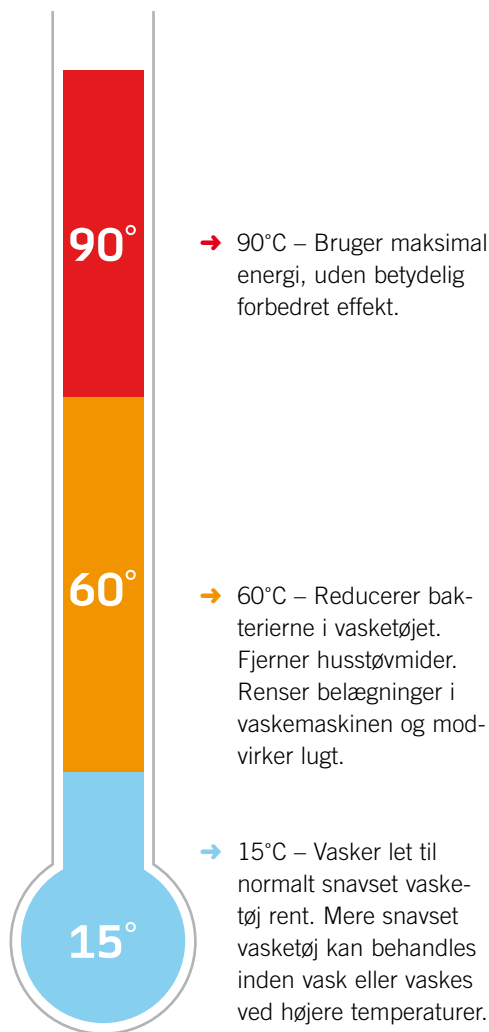
Høj temperatur var i mange år vigtigt, men efterhånden har vi skruet ned for temperaturen. Først fra kogevask (90-95 grader) til 60 grader, senere til 40 grader, og i dag kan vi få vaskemiddel til meget lave temperaturer eller koldt vand. Fokus er flyttet fra temperatur til kemi.

"Der er ingen magi i, at tøj kan blive rent på lave grader," siger udviklings- og laboratorieforsker Henrik Møller Jørgensen fra Danlind, som producerer vaskemidlerne Tusindfynd, Care og Net-op.

"Det er et spørgsmål om, at den kemiske sammensætning er anderledes end i almindeligt vaskemiddel. I vaskemiddel til koldt vand bruges andre enzymer og vaskeaktive stoffer, som er effektive ved lave temperaturer," forklarer Henrik Møller Jørgensen.

Producenter af vaskemiddel har ladet sig inspirere af lande som Spanien, USA, Australien, New Zealand og Japan, hvor der er tradition for at vaske i koldt vand.

"Europa er det eneste sted i verden, hvor der vaskes i varmt vand. Andre steder er der tradition for at vaske i koldt vand, og der har de i mange år haft teknologien og grundprincipperne til at fremstille vaskemiddel til lave temperaturer," fortæller Henrik Møller Jørgensen. □

Hvad indeholder vaskemidlerne

Vaskemidler består af en række kemikalier med forskellige funktioner. De indeholder alle:

Overfladeaktive stoffer eller **tensider**, der har den rensende effekt ved at opløse og fjerne snavset. De kan være mere eller mindre problematiske for miljøet afhængigt af deres nedbrydelighed.

Kalkbindere, der gør vandet mindre hårdt og derved forøger sæbens virkning. Fosfat og fosfonater er kalkbindere, du skal undgå, hvis hjemmets spildevand ikke ender i et rensningsanlæg.

Enzymer, der opløser organisk snavs. De kan virke ved forskellige temperaturer. I koldt vandsprodukter er de udviklet til at virke ved lave temperaturer.

Derudover kan vaskemidler også indeholde:

Konserveringsmidler, der findes fortrinsvis i flydende produkter og sørger for, at produktet ikke mugner. De kan være problematiske for miljøet.

Optisk hvidt, der får tøjet til at se renere ud, men som indeholder svært nedbrydelige og miljøskadelige stoffer. De kan også give irritation af huden.

Parfume eller **farve**, der blot tilsættes for syns og for lugtens skyld, men som kan give allergi.

Blegemidler, der kun anvendes i vaskemidler til hvidt tøj, hvor det bleges urenheder og hjælper med at bibeholde tøjets lyse farve.

Har du et spørgsmål

til en test eller artikel i Tænk eller et andet forbrugerspørgsmål? Så send en mail til red@fbr.dk. Kun offentliggjorte henvendelser besvares. Tænk forbeholder sig ret til at redigere eller forkorte læserbreve.

Er du medlem, kan du få personligt svar på spørgsmål om købelov og test ved at sende en mail til medlem@fbr.dk. Husk dit 6-cifrede medlemsnummer.

Hvordan undgår jeg telefonsælgere på mobilen?

→ Hvis min telefon siger ”hemmeligt nummer”, tager jeg den ikke, fordi det ofte er en sælger. Jeg har været ude for at måtte lytte i adskillige minutter om forhold for voldsramte kvinder, inden jeg fik ørenlyd og pænt kunne afslå. Har organisationer virkelig lov til at chikanere mig på min private mobil? Jeg mindes ikke at have udleveret mit nummer. Hvad kan man gøre for at undgå opringningerne?

Camilla Jonassen, Vanløse

SVAR: Hvis du vil undgå opkald fra organisationer, er du nødt til at få hemmeligt nummer. Organisationer, hvis formål udelukkende er velgørende, almennyttigt, politisk eller religiøst, må gerne hverve medlemmer via telefonopkald til private. Til gengæld må private virksomheder kun kontakte dig, hvis det drejer sig om salg af abonnementer på aviser, bøger, ugeblade og tidsskrifter samt forsikring og Falck. Eller hvis du har givet dit samtykke til at blive kontaktet. Hvis du vil undgå opkald fra erhvervsdrivende, kan du tilmelde dig Robinson-listen eller fravalglisten på dit lokale folkeregister.

Anette Høyrup, jurist

Jeg savner visse mærker i test af olivenolie

→ Det er skuffende, at Tænks test af jomfruolivenolie kun omfatter få af de mærker, der sælges i supermarkeder, og som formentlig sælges i større mængder end

mange af de testede. For eksempel ville jeg gerne havde set resultater for Coops Änglamark jomfruolivenolie.

Kamma Skov, Brønshøj

SVAR: Når vi udvælger produkter, forsøger vi at dække markedet bedst muligt ved at vælge olier fra forskellige supermarkeder og ligeledes mindre forhandlere. Vi vælger både billige og dyre produkter, økologiske og ikke-økologiske.

Der er rigtig mange forskellige mærker af jomfruolivenolie på markedet, der er mange forhandlere og et stort prisspænd. Tænk har ikke ressourcer til at have alle med, men må vælge med hård hånd, og derfor må en del kigge forgæves efter netop deres olie i testen. Hvis vi tester olivenolie igen, vil vi selvfølgelig vælge nogle andre produkter.

Gitte Sørensen, testmedarbejder

Har jeg garanti på en iPhone købt i Singapore?

→ Hvis nu jeg køber en iPhone i for eksempel Singapore, som der er dansk menu i, og tager den med til Danmark, har jeg så nogen form for garanti, hvis den går i stykker?

Michael Frandsen, Nykøbing F

SVAR: Når du har købt hos en forhandler i udlandet, er produktet som udgangspunkt underlagt pågældende lands lovgivning, og det er hos forhandleren i udlandet, du skal reklamere, hvis der er noget galt. Ofte vil der dog være udstedt en international producentgaranti eller lignende, som giver dig mulighed for også at reklamere i hjemlandet.

Jakob Steenstrup, juridisk medarbejder

Hvor meget må Aldi tage for at reparere en ny ekstern harddisk?

→ Jeg købte en ekstern harddisk i Aldi til 600 kroner. Den gik i stykker, lige da jeg havde overført alt, hvad jeg havde af data, til den. Unødigt at sige, at jeg var helt fra den. Det vigtige var at redde mine data. Jeg fik oplyst, at når den blev sendt til reparation, ville man ikke gøre noget for at redde data, men jeg kunne lave en aftale med Aldis værksted, de kunne så redde mine data.

Harddisken bliver sendt til reparation i Tyskland, og jeg modtager brev om, at

jeg selv skal betale for reparationen, da en uautoriseret har haft den åbnet. Det må være Aldis værksted i Danmark?

Jeg får tilbud om at få den repareret for lidt over 700 kroner eller droppe det. Det koster i forvejen 800 kroner at få data hentet fra harddisken, og jeg er på pension, så jeg flyder altså ikke i penge. Hvad siger loven i en sag som denne?

Deborah Thorgaard, Charlottenlund

SVAR: Når du har købt harddisken i Aldi, har de ansvaret for reklamationen. Når de samtidig har tilbudt at redde dine data i forbindelse med reparation, skal du derfor ikke acceptere at betale for reparationen. Hvis producenten eller reparatøren mener, at der er foretaget uautoriserede indgreb, og derfor ikke vil dække udgifterne, er det et forhold, Aldi må afklare med producenten eller reparatøren.

Afgørende er, at reparationen er uden omkostninger for dig, da du ikke på egen hånd har foretaget nogen former for indgreb.

Jakob Steenstrup, juridisk medarbejder

Må vielsesringene stige 50 procent fra aftale til afhentning?

→ Vi blev gift den 3. juli og bestilte i marts måned vielsesringe, idet vi fortalte guldsmeden, at vi havde et budget på maksimalt 10.000 kroner. Vi fik et tilbud på, at guldsmeden kunne lave ringene til omkring 8.000 kroner.

Efter et par måneders forarbejdning var de endelig færdige, men ved afhentningen lød prisen på 12.050 kroner! Altså en prisstigning på over 50 procent, hvilket vi finder helt urimeligt.

Alligevel tog vi imod ringene og betalte; man er jo i en lidt særlig situation, når det drejer sig om vielsesringe. Samtidig er vi vildt glade for resultatet.

Det ændrer dog ikke ved, at vi føler os urimeligt behandlet. Når guldsmeden tillader sig at lave sådan et nummer, er det vel også, fordi man ikke lader en handel gå tilbage, når det er vielsesringe?

Hvad kan vi gøre? Vi ønsker ikke at hæve købet, men kan vi få ringene til den oprindeligt aftalte pris?

Carsten G. Jensen, København S

SVAR: Når guldsmeden giver jer et ”over-slag” og ikke et endeligt ”tilbud”, betyder det, at prisen godt kan overskrides, men >

guldsmeden har pligt til at oplyse om større stigninger.

Jeg forstår, at aftalen er indgået mundtligt, og at det har været klart for guldsmeden, at 10.000 kroner var jeres maksimum. Hun burde helt klart have kontakttet jer og forelagt, at prisen ville blive langt højere, end overslaget lød. Når hun ikke har gjort det, bør I få et nedslag, så prisen i hvert fald ikke overstiger de 10.000 kroner, som var jeres maksimum. Kan I få prisen endnu længere ned, er det selvfølgelig fint.

Jakob Steenstrup, juridisk medarbejder

Hvem skal betale reparation af en et år gammel vare?

→ Hvem skal betale for reparation af en fejl i en tørretumbler efter den etårige garantiperiode, men inden for den toårige reklamationsperiode?

Leif Knudsen, Odense NØ

SVAR: Købeloven siger, at hvis en reklamation er berettiget, og fejlen ikke er selvforskyldt, påhviler det producenten at reparere inden for den toårige reklamationsperiode.

Reklamationsretten sikrer forbrugeren et produkt, der lever op til forventningerne i minimum to år. Det gælder for alle produkter, som er købt af private til privat brug, hvad enten de er nye eller brugte.

Susanne Danø, oplysningskonsulent

Hvordan beviser jeg, at jeg ikke fik en bøde?

→ Jeg har til min store forundring i går modtaget en rykker fra Europark på en P-bøde, som jeg aldrig har modtaget. Det påstås, at jeg den 3. april 2010 har parkeret i Gentofte med to p-skiver.

Hvordan beviser man, at man virkelig ikke har modtaget en p-bøde, når man pludselig står med en rykker på ekstra 100 kroner i hånden?

Kirsten Kiær, Gladsaxe

SVAR: Bilister, der har fået en parkeringsopkrævning, men aldrig har modtaget den, kan ikke pålægges rykkergebyr på 100 kroner med første rykker.

Mange har hidtil bare betalt rykkergebyret, fordi de ikke har orket at tage kampen op mod parkeringsselskaberne. Men har du modtaget en opkrævning med rykkergebyr for en parkeringsafgift, du aldrig har

set tidligere, kan du betale under protest og derefter kræve rykkergebyret tilbagebetalt.

Parkeringselskabet skal bevise, at du har benyttet parkeringspladsen. Tvister mellem forbrugere og selskaber vedrørende betaling for parkering på private p-pladser skal afgøres ved en retssag.

Susanne Danø, oplysningskonsulent

LED eller LCD – hvilke fladskærme er bedst?

→ Hvad mener I om de nye LED-fladskærme i forhold til LCD? Der reklameres med, at de bruger mindre energi, men betyder det noget? Og hvordan er billede og lyd i de ultratynde skærme?

Karen Andersen, Randers

SVAR: Det er ikke vores erfaring, at LED-teknologien forbedrer kvaliteten af fladskærmene generelt. Samsung har benyttet LED i nogle modeller, hvorimod Sony ikke benytter teknologien. Alligevel klarer Sonys tv sig bedre end Samsungs i den overordnede bedømmelse i Tænks test. Billedkvaliteten på nogle af de nye Samsung-tv'er er rigtig god, men lyden i de små højttalere er meget ringe.

LCD-skærmene fra Sony er mere helstøbte produkter med godt billede, god lyd, brugervenlighed og lavt strømforbrug. Vores første test af LED viste, at det ikke er teknologien i sig selv, der forbedrer billedet, men måden, producenten bruger teknologien på.

For de meget tynde tv'er gælder, at lyden er ret dårlig. Der er formentlig ikke plads nok til de nødvendige højttalerkomponenter i de tyndeste modeller.

Mie Velebilová Sloth Carlsen, oplysningskonsulent

Hvad sker dig, hvis banken går konkurs?

→ Vi har vores lønkonto med et plus på cirka 50.000 kroner, kapitalpension, ratepension, bundet opsparing på 100.000 kroner (knap tre år endnu), millionærkonto på 30.000 kroner og alle vores forsikringer i Alm. Brand Bank. Vi har nu hørt, at det ikke går så godt med denne bank. Hvordan er vi sikret, hvis den går konkurs?

Anni Rydahl Sørensen, Odense C

SVAR: Lige for tiden dækker staten ubegrænset for indskud i banker, hvis ban-

FORBRUGERRÅDET

**Direkte medlemstelefon:
7741 7740**

Åbningstid: Onsdag-fredag kl. 9-12. Det er en fordel at have sit medlemsnummer klar. Medlemsnummeret er det 6-cifrede tal, der står lige over dit navn på bagsiden af Tænk. Du kan også sende en mail: medlem@fbr.dk

Medlemsnyt: Vil du have en e-mail, når der sker noget nyt? Send navn, adresse, e-mail og gerne dit medlemsnummer til medlem@fbr.dk

kerne har tilmeldt sig bankpakke 1. Denne dækning ophører 1. oktober i år. Til den tid gælder fortsat indskydergarantien, som i mellemtiden er hævet til cirka 750.000 kroner pr. person pr. bank.

Desuden er pensionspenge som hidtil 100 procent dækket.

Carsten Holdum, cheføkonom

MEDLEMSNUMMER OG BRUGERNAVN

Du skal bruge dit medlemsnummer, både som brugernavn på taenk.dk, og når du ringer til Medlemsservice. Nummeret står på bagsiden af Tænk, over navn og adresse. Kodeordet på taenk.dk er dit postnummer.

Tænk er Forbrugerrådets medlemsblad.

Læs mere om dine medlemsfordele på www.taenk.dk/minside

FOTO THOMAS TOLSTRUP

Forbrugerrådets formand, Camilla Hersom, vil gerne i endnu tættere dialog med Forbrugerrådets 80.000 medlemmer.

Nye vinde i Forbrugerrådet

Danskere i gældsproblemer, gentagne kødskandaler og hormonforstyrrende stoffer i vores toilettasker, i klædeskabe og i børneværrelset. Der er nok at tage fat på for forbrugernes vagthund.

"Forbrugerområdet er meget komplekst, og der kommer hele tiden nye ting at forholde sig til. For eksempel giver internettet udfordringer i forhold til forbrugernes privatliv og vores måde at købe ind på. Vi må løbende overveje, hvilke områder vi skal fokusere på, og hvordan vi bruger vores ressourcer," siger Forbrugerrådets formand, Camilla Hersom.

Derfor fastlægger Forbrugerrådet med jævne mellemrum en strategi, der slår fast, hvad der skal øverst på den politiske dagsorden. Og den strategiproces er lige nu i fuld gang. Den skal være afsluttet 28. oktober 2010, hvor den nye strategi skal til afstemning i rådsforsamlingen.

Sidst Forbrugerrådet vedtog en strategi, var i 2007. Dengang blev det besluttet, at et af fokusområderne skulle være etisk forbrug.

Det har medført, at Forbrugerrådet har været med til at stifte to forskellige initiativer, der på hver

deres måde arbejder for større samfundsansvar: organisationen DanWatch og sammenslutningen Dansk Initiativ for Etisk Handel.

Det, der har fyldt allermest de seneste år, har været, at Tænks læsere ikke længere blot er abonnenter, men nu er medlemmer af en organisation.

"Det har været en stor udfordring at tilpasse Forbrugerrådet til pludselig at have 80.000 personlige medlemmer. Det fylder rigtig meget i vores daglige arbejde, og vi arbejder hele tiden på, hvordan vi kan komme i endnu tættere dialog med vores medlemmer," siger Camilla Hersom.

Formanden vil gerne høre fra medlemmer, der har gode ideer til, hvilke mærkesager der skal prioriteres højt.

"Det er også vigtigt for mig at høre, hvad vi kan gøre for at forbedre vores medlemstilbud. Det kan for eksempel være forslag til, hvordan vi kan udvide vores forbrugerrådgivning, eller hvordan Tænk kan blive endnu bedre til at lave test," siger Camilla Hersom.

GIV OS DIN MENING

Vi har brug for dit input. Hvad synes du, vi skal beskæftige os med i det kommende år? Hvor oplever du problemer i din hverdag? Send os et elektronisk postkort med dine forslag.

Udfyld postkortet på taenk.dk/minside

msr

Hvem skal repræsentere dig i rådsforsamlingen?

Valget skydes i gang 1. oktober 2010, men du kan allerede nu tilmelde dig som stemmeberettiget. Læs mere på taenk.dk/valg2010. For at tilmelde dig skal du logge ind og sætte kryds i feltet "Ja, jeg vil gerne have mulighed for at stemme og deltage i Forbrugerrådets kampagner".

VALG
TIL
RÅDET
2010

Juli

Opstil som kandidat

August

Giv os din mening

September

Mød kandidaterne

Oktober

Stem på din kandidat

November

Valgresultat

Test 107/2010

Find over 100 test på www.taenk.dk

BLEER side 36

Alle 12 bleer klarer brugertesten, men Pampers sidder bedst på de små numser og bliver Bedst i Test.

SPAREPÆRER side 6

Kun én af de 13 sparepærer opnår Bedst i Test. De fleste har problemer med lyskvalitet eller giver ikke den store besparelse på elregningen.

TØRRETUMBLERE side 34

Det kan være en god forretning at skifte en B-mærket ud med en A-model, hvis du tørretumbler ofte.

VASKEMIDDEL side 44

Så længe tøjet ikke er særlig snavset, kan du sagtens vaske det ned til 15 grader med koldt vandsvaskemiddel.

STØVSUGERE side 22

Billige støvsugere er ikke besparelsen værd. Og de håndholdte kan kun bruges til mindre opgaver.

